TUDEMYAYINGRUBU

iyikitap

ÇOCUK VE GENÇLİK KİTAPLARI DERGİSİ

Dosya: Çocuk ve gençlik kitaplarında evrim

Hangimiz özgürüz?

Bizim büyük ailemizle tanışın!

Çizgisiz zebra olur mu?

Haziran 2018 • SAYI 105
ÜCRETSİZDİR
www.iyikitap.net
ISSN 1308-8866

merhaba

Yayın döneminin son sayısıyla karşınızdayız. Vereceğimiz iki aylık aradan sonra, Eylül sayımızla yeni yayın dönemine başlayacağız. Bu kısa arada, bir dosya çalışması içeren sayımızı ilgiyle okuyacağınızı düşünüyoruz. Dosya konumuz: ***"Çocuk ve gençlik kitaplarında evrim"***

Evrim, dünya bilim çevrelerinde kabul görmüş bir "bilimsel teori". Ancak ne yazık ki ülkemizde sürekli politik tartışmaların odağında yer alan bir konu. Geçtiğimiz yıl, milli eğitim müfredatından çıkarılmasıyla yoğun olarak gündeme gelen Evrim Teorisi'nin çocuk ve gençlik kitaplarındaki yansımalarına bakmak istedik bu dosyada.

TÜBİTAK gibi, görevi bilimsel bilgi üretmek ve bilgiyi yaymak olan kurumların Evrim Teorisi karşısındaki bilim-dışı duruşu, zaten malumunuz... Buna müfredatın hâli de eklenince durumun ciddiyeti bir kat daha artıyor. Bilimsel bilgiye ve bilgi üretme metotlarına, okul sıralarında ulaşma şansı kalmayan çocukların başka kanallar yoluyla beslenmesi büyük önem taşıyor artık.

Dünya çocuk ve gençlik yazınında -sadece Evrim Teorisi değil- bilimsel bilginin çocuklara aktarımında önemli rol oynayan kurgu-dışı eserler, son yıllarda ülkemizde de raflarda daha çok yer bulmaya başladı. Evrim Teorisi özelinde bazılarını dergimize taşıyacağımız bu tip eserlerin çeşitlenerek artması en büyük dileğimiz.

Keyifli okumalar!

Safter Korkmaz

Aylık Yaygın Süreli Yayın / 15.000 adet basılmıştır. Ücretsizdir. ISSN: 1308 - 8866

İmtiyaz Sahibi: Tudem Eğitim Hizmetleri Sanayi ve Ticaret A.Ş. adına İsa Aykanat **Yayın Yönetmeni:** İlke Aykanat Çam

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: Safter Korkmaz **Yazı İşleri:** Suzan Geridönmez

Tasarım - Uygulama: Burak Tuna, Nayime Serbest **Kapak İllüstrasyonu:** Yusuf Tansu Özel

Baskı ve Cilt: Ertem Basım Yayın Dağıtım San. Tic. Ltd. Şti. Eskişehir Yolu 40. km. Başkent OSB 22. Cadde No: 6 Malıköy / Ankara 0 (312) 284 18 14

İrtibat Adresi: 1476/1 Sk. No: 10/51 35220 Alsancak - Konak / İzmir **Tel:** 0(232) 463 46 38 **e-posta:** iyikitap@tudem.com

www.iyikitap.net **iyikitapdergisi** **iyi_kitap**

Dünyanın bütün canlıları, bir olduğunuzu hatırlayın!

Yazan: Sema Aslan

Bizim Büyük Ailemiz, parçası olduğumuz bütün bir canlılar dünyasını sınırlarının genişliğiyle ele alırken, her birimizin bir diğeriyle kuşaklar ve kuşaklar öncesine dayanan ilişkisine mim koyuyor.

Çok büyük ve karmaşık bir hikâye, neredeyse şiirsel bir damıtmayla anlatılıyor: *"Dünyadaki ilk canlılardan bize çok temel bir miras kaldı: DNA. (...) Tüm yaşam, hâlâ aynı koda sahiptir: DNA."* Burada ifadenin sadeliği kadar, bugün var olan ve bir zamanlar var olmuş tüm canlıların birbirleriyle bağlantılı olduğu bilgisi de etkileyici. Günümüzde de en baskın yaşam formu olan tek hücreli canlılar, bize geldiğimiz yeri gösteriyor. "Biz", büyük bir ailenin üyeleriyiz. *Bizim Büyük Ailemiz,* parçası olduğumuz bütün bir canlılar dünyasını sınırlarının genişliğiyle ele alırken, her birimizin bir diğeriyle kuşaklar ve kuşaklar öncesine dayanan ilişkisine mim koyuyor; anlatısını bu ilişki üzerinden kuruyor.

Bizim Büyük Ailemiz
Bir Evrim Öyküsü
Lisa Westberg Peters
Resimleyen: Lauren Stringer
Türkçeleştiren: Esin Pervane
Nesin Yayınevi, 48 sayfa

Bizim Büyük Ailemiz az yazılı, bol resimli bir kitap. Başlangıçta nasıldık, içine doğduğumuz dünya neye benziyordu, geçen zamanla birlikte bize ve dünyaya neler oldu sorularına son derece sade yanıtlar verirken, bir hikâye dili kullanıyor. Görsel malzemesiyle oldukça uyumlu bir biçimde akan bu dil, denizde salınan küçük ve yuvarlak hücreler olduğumuz günlerden bugüne, her şeyin nasıl da yavaş ama özel bir şekilde değiştiğini tane tane söylüyor. Adım adım gerçekleşen büyük değişimi adım adım, sayfa sayfa aktaran kitap, "biz" vurgusunu elden bırakmayarak, çok büyük bir şeyin parçası olduğumuzu hatırlatıyor. Dünü ve bugünü, bizi ve diğer canlıları buluştururken, nelerin nasıl ve neden değiştiğini, nelerin bugün de bizimle birlikte kalmayı sürdürdüğünü anlatırken de neden sonuç ilişkisini açıklıkla ortaya koyuyor. Yeteneklerin anlamını araştırıyor. Güzel olan, kitabın sadece anlama odaklanmaması, o yetenekler gelişirken bizi bir öncesi ve bir sonrası arasındayken resmediyor olması. *"Denizden karaya çıktık fakat çok fazla uzaklaşamadık, yumurtalarımızı bırakmak için denize dönmemiz gerekiyordu,"* cümlesindeki gibi... Kitabın, evrimin bir süreç olduğunu anlatmadaki başarısı, kesinlikle dikkate değer.

Kitabın sonunda, tüm kitaptaki anlatının özeti niteliğinde, ansiklopedik bir "Soyağacımızın Kökenleri" bölümü ile bir zaman çizelgesi yer alıyor. Bu kısmı, okuduklarımızı gözden geçirmemiz, derleyip toplamamız için bir fırsat yaratıyor. Ve son olarak kitap, 5 – 7 yaş aralığı için öneriliyor.■

Çizimlerin ifade gücü	★★★★★
Bilgilerin çağdaşlığı ve bilimselliği	★★★★★
Konunun işlenişi	★★★★★
Grafik tasarım	★★★★★
Baskı kalitesi	★★★★★

DOSYA

Yazan: Safter Korkmaz

Bu yaşam görüşünde ihtişam var!*

Bizi Suudi Arabistan'dan sonra, müfredatında evrime yer vermeyen ikinci ülke hâline getiren inkâr çıkmazına rağmen...

Evrimi konu edinen çeşitli kitaplara, geçmiş sayılarımızda yer verdik. Pascal Picq'in *Meraklısına Darwin* (sayı 19), Robin Dunbar'ın Şu Hayatta Kaç Arkadaş Lazım (sayı 28), Charles Darwin'in *İnsanın Türeyişi*, Çağrı Mert Bakırcı'nın *Evrim Kuramı ve Mekanizmaları* (sayı 68), Zelal Özgür Durmuş'un *Maymun Manzaraları* (sayı 77), Alan Gibbons'ın *Charles Darwin*, Robert Winston'ın *Evrim Devrim*, Linda Gamlin'in *Evrim* (sayı 3) bunlardan bazıları. Bu kapsamda, üçüncü sayımızda yer bulan Şiirsel Taş imzalı ***"Anne ben maymundan gelmedim, senden geldim!"*** başlıklı yazıya farklı bir anlam atfetmek gerekir. Sadece ülkemizde evrim konulu yayınların durumuna ve TÜBİTAK'ın son yıllardaki sefaletine değindiği için değil; henüz yayın hayatının başındaki *İyi Kitap*'ın, konuya dair duruşunu net bir biçimde tarif ettiği için de dikkate değer bir yazıdır. O yazıda da yer bulan, bilgilendirici bir alıntıyla devam edelim konuya:

"Evrim Kuramı dünyada yaşamın nasıl değiştiğini açıklamaktadır. Bilimsel terim olarak teori (kuram), günlük kullanımdaki gibi 'sanma' veya 'önsezi' anlamında kullanılmamaktadır. Bilimsel kuramlar, doğal olaylar hakkında sınanabilen gözlemlerden ve

* *Charles R. Darwin*

hipotezlerden mantıksal çıkarımla oluşturulan açıklamalardır. Biyolojik evrim, yaşayan dünya ile ilgili çok fazla sayıdaki gözlemden elde edilen en geçerli bilimsel açıklamadır."

Bu paragraf, 1999'da Ulusal Bilimler Akademisi'nin hazırladığı ve Türkiye Bilimler Akademisi (TÜBA) tarafından Türkçeleştirilerek yayımlanan *Bilim ve Yaratılışçılık: Amerikan Ulusal Bilimsel Akademisinin Görüşü* adlı kitapçıktan alınmış.

Alıntı, "Evrim nedir?" sorusuna getirdiği yalın açıklamanın yanı sıra Evrim Teorisi'ne dönük bilimdışı saldırılara da özlü bir yanıt niteliği taşıyor. Bunların başında, evrimin müfredattan çıkarılması sürecinde de sıkça dile gelen *"Bu sadece bir teori,"* yaklaşımı geliyor. Alıntıladığımız paragrafta ifade edildiği gibi evrim gerçeği ile Evrim Teorisi'ni aynılaştıran; onu da "sanma" ya da "önsezi" düzeyine indirgeyen, "bilimsel teori" nedir bilmezlikten gelen, en hafif tabirle "yanıltıcı" bir yaklaşım bu. *"Dünya bilim çevreleri Evrim Teorisi'ni terk etti,"* ya da *"Evrim zaten çürütüldü,"* gibi açıkça "yalan" sınıfına giren cümleleri de sıklıkla duymak mümkün bu minvalde. *"Maymundan geldiysek, neden şimdiki maymunlar insan olmuyor?"* ya da *"Evrim her şeyi tesadüflerle açıklıyor, tesadüfle böyle bir düzen kurulabilir mi?"* gibi kahvehane köşelerinin vazgeçilmez vecizelerine girmiyorum bile... Ancak 1991 yılında yapılan bir Gallup araştırmasına göre, dünya genelinde bilim insanlarının sadece %5'inin evrimi reddettiği* bilgisini de hatırlatmadan geçemiyorum. Aynı şekilde, bugüne dek evrim üzerine 200.000'i aşan bilimsel makale üretildiği ve bilimsel çalışmalarla ulaşılan milyonlarca veri, olgu ve kanıtın evrimi açıklayan, bütünlüklü bir sistemin parçaları hâline geldiği gerçeğini de...

"Evrim'e göre her şey tesadüf", "Evrim'i kanıtlayan fosiller sahte", "Ara formlar yok", "Evrim gözlenemez" gibi sıkça dile getirilen iddialara yanıt vermek bu yazının konusu değil. Öte yandan, meraklı okura, bu konuda çok fazla çaba sarf etmeden ulaşabileceği bir kaynak önermek isterim. **www.evrimagaci.org** adresinden ulaşabileceğiniz internet sitesinde, yukarıda kısaca değindiklerim dâhil merak ettiğiniz hemen her şeye dair makaleler bulabileceksiniz; elbette bilimsel titizlikle hazırlanmış kaynakçalarıyla birlikte. Konuya -neredeyse- akademik düzeyde hâkim olmak isteyen okur, aynı sitede Çağrı Mert Bakırcı tarafından hazırlanan okuma listesine** göz atabilir. Bu geniş öneri listesinde, elbette çocuklar için de kitaplar bulunuyor.

NEDEN ÇOCUKLAR İÇİN EVRİM KİTAPLARI?

Peki, neden önemli bu listeler, kitaplar? Bizi Suudi Arabistan'dan sonra, müfredatında evrime yer vermeyen ikinci ülke hâline getiren inkâr çıkmazı başlı başına bir sebep aslında. TÜBİTAK başta olmak üzere ülkenin bilimsel bilgi üretmekle görevli kurumları çoktandır bu çıkmazın içinde. Çocuk ve gençleri bilim karşıtı hezeyandan uzak tutamıyoruz ne yazık ki. Ama onları başka kanallardan beslemek, bilimsel bilgiye ulaşmalarını sağlamak elimizde. İşte çocuk ve gençlik kitaplarında evrime yer verilmesini, çocukların bu kitaplarla buluşturulmasını bu nedenle önemsiyoruz.

Son yıllarda çocuklara dönük bilimsel başvuru kitaplarının sayısında artış gözlense de Dünya ölçeğine bakıldığında henüz çok yetersiz olduğumuz söylenebilir. Hele ki evrim karşıtı cephenin propaganda gücünü düşündüğümüzde bu yetersizlik daha çok göze çarpar. Bilimdışı safsataların, yıllardır onlarca kitap/broşür hâlinde milyonlarca adet basıldığı ve ücretsiz dağıtıldığı bilinen bir gerçek. Çocuk ve gençlik yayıncılarımıza düşen görev evrimi konu edinen çocuk ve gençlik kitaplarının sayısını hızla artırmaksa ebeveynlere ve eğitimcilere düşen görev de çocukları bu kitaplarla buluşturabilmektir.

"EVRİM KİTAPLIĞI"

Dosya kapsamında, bu sayımızda farklı yaş gruplarına hitap eden kitaplara yer verdik.

Ali Demirsoy'un *Çocuklar İçin Evrim* kitabı sadece evrimi değil, yaşlı dünyamızın geçirdiği değişimi de ele alan önemli bir başvuru kaynağı. Evrim gerçeğinin, inançlar kıstasında ele alınamayacağını vurgulayan Demirsoy, evrim mekanizmalarını belki de çocuklardan çok gençlerin anlayabileceği bir dille anlatıyor.

Glenn Murphy'nin *Evrim Dünya Üzerindeki Yaşamın Tam Hikâyesi* ise yazarının mizahi tarzı ve eğlenceli çizimleriyle çocuk okurun severek vakit geçireceği bir eser.

* Kaynak: https://evrimagaci.org/article/tr/evrim-bilim-ve-inanc-bilim-icin-dinsizlik-sart-mi

** https://evrimagaci.org/article/tr/evrim-agacindan-kitap-tavsiyeleri

Leo Grasset, *Zürafa Boynun Neden Uzun?* isimli kitabında, çeşitli sorulara yanıt arayarak evrimsel seçiciliğin örneklerini aktarıyor genç okura. "Zürafanın boynu neden uzundur?" gibi kiminin cevabı genelde yanlış bilinen ya da hiç bilinmeyen ilginç sorular, okurun merakını körüklüyor.

Robert Winston'ın *Evrim Devrim*'i; evrim mekanizmaları, genetik gibi güncel bilimsel bilgilerin yanı sıra Darwin'in hayatını da konu edinen bir kitap.

Küçük yaş gruplarına hitap eden *Bizim Büyük Ailemiz - Bir Evrim Öyküsü,* göz alıcı çizimleri ve akıcı diliyle 5 yaş ve üzeri çocukların ilgisini çekecek bir kitap. Yine küçük yaş gruplarını hedefleyen *Bilbi ile Evrimi Öğreniyorum Boyama Kitabı,* iyi niyetle yola çıkılmış ama belli ki çocuğa seslenme ve tasarım konusunda isteneni pek veremeyen bir örnek.

Sarah Ridley'in *Charles Darwin* isimli resimli kitabı ise çocuklara bu büyük biliminsanını tanıtmayı hedefleyen bir eser. Darwin'in yaşamını her yönüyle ele alan Ridley, küçük okuru Darwin'in araştırmalarıyla da tanıştırıyor.

Bunların dışında da konuyla direkt ya da dolaylı olarak ilgili daha pek çok kitap var elbette. Örneğin, TÜBİTAK'ın 2009 öncesi yayınlanmış bazı kitapları gibi: *Biz Hücreyiz* (Dr. Fran Balkwill, Mic Rolph, 1998), *Ona Kısaca DNA Denir* (Fran Balkwill, 2006), *Evrim* (Linda Gamlin, 1999), *Geçmişin Anahtarları* (B. B. Calhoun, 2004)... Liste uzatılabilir. 2009 öncesi TÜBİTAK, evrimi konu edinen pek çok kitabın yayıncısıydı. Sonrası ise bilindik hikâye; kimi baskısı yenilenmeyerek kimi imha edilerek kimi sansürlenerek bu birikim ulaşılamaz hâle getirildi.

TÜBİTAK dışındaki yayıncılardan, dosyamıza iki kitabıyla giren İş Bankası Kültür Yayınları, diğerlerine göre bir adım önde, evrim kitapları söz konusu olduğunda. *Charles Darwin* (Alan Gibbons, 2009), *Evrim Atlası* (Peter Barrett, Douglas Palmer, 2010), *Genç Paleontologun El Kitabı* (Jonathan Tennant, 2016), *Kayra ile Kivi Bir Bilim Macerası* (Eileen Campbell, 2012) ilk akla gelen kitaplar bu yayınevinden.

Çocuk ve gençler için oluşturmaya çalıştığımız "Evrim Kitaplığı", İletişim Yayınlarından *Yaşam Ağacı-Canlı Türlerinin İnanılmaz Biyolojik Farklılıkları* (Rochelle Strauss, 2009), Versus Kitap'tan *Türlerin Kökeni Resimli Uyarlama - Charles Darwin* (Michael Keller, 2009), Kuraldışı Yayınlarından *Dünya'daki Yaşam Evrimin Öyküsü* (Steve Jenkins, 2014), Yapı Kredi Yayınlarından *Meraklısına Darwin* (Pascal Picq , 2010), NTV *Yayınlarından Şu Hayatta Kaç Arkadaş Lazım?* (Robin Dunbar, 2011) gibi kitaplarla zenginleştirilebilir.

Yeri gelmişken, dosya çalışmamıza söyleşisiyle katkı veren Zelal Özgür Durmuş'un, çocuklara evrimi anlattığı kitaplardan bazılarını da hatırlatmak isterim: *Doğadayım-Maymun Manzaraları* (Esen Kitap, 2015), *Gizem Çözen Kâşifler* (Yazılama Yayınevi, 2015), *Yaşlı Dünya Güncesi* (Yazılama Yayınevi, 2015)

Tudem Yayınlarından çıkan Filozof Çocuk serisinin iki kitabı *Ben Kimim* ve *Neden Varım* örneklerinde olduğu gibi, disiplinlerarası okuma örnekleri de listeye eklenebilir. Çocuğun varoluşuyla ilgili sorgulamalarına, dünyayı kavrama çabalarına çocuk gözüyle yaklaşan bu kitaplarda, evrim de düşünme oyununun bir parçasına dönüşüyor.

Yazıya ayrılan alanın sınırları içinde, çocuk ve gençler için evrim kitapları üzerine fikir yürütmeye, bir "Evrim Kitaplığı" oluşturmaya çabaladık. Buraya alamadığımız, unuttuğumuz başka eserlerin de olduğu aşikâr. Öte yandan bunları eklesek bile, oluşan kütüphanenin yetersizliği ortada. Umarız önümüzdeki yıllar, bu listenin zenginleşmesini sağlar.

ÇOCUK OLMANIN BEŞ HALİ!

Ödüllü yazar Elif Yonat Toğay, hayal kurmak, dikkatli olmak, sorunlara çözüm bulmak, büyümek ve âşık olmak için, "Bir şeyler yapmam gerek!" diyen çocukların öykülerini anlatıyor.

Bir Şeyler Yapmam Gerek, günceli yakalayan öykü çesitliliğiyle güldürüyor, düşündürüyor, şaşırtıyor...

SÖYLEŞİ

Zelal Özgür Durmuş: "Evrimsel ilişki doğanın işleyiş ezgisidir"

Zelal Özgür Durmuş

Evrim Teorisi, yıllardan bu yana çokça tartışılan, kimilerinin köşe bucak kaçtığı, "tu kaka" ilan ettiği ancak biliminsanlarının azimle üzerinde çalıştığı ve öğretilmesi gerektiğini vurguladığı konulardan biri. Canlılar dünyasının gizemini, yazdığı kitaplarla çocuklara aktaran Zelal Özgür Durmuş, evrim olgusunun, sadece bilimsel teoriden ibaret olmadığını beliriyor ve "Evrimsel ilişki doğanın işleyiş ezgisidir," diyor. Durmuş, insanın doğayla ve diğer türlerle biyolojik ilişkisini ve etkileşimini anlatan çocuk kitaplarının içerik bakımından doğru olduğunu belirtiyor ve anlatım dilinin önemine dikkat çekiyor. Durmuş ile çocuk kitaplarında evrimsel değişim ve bilimsel konuların nasıl ele alındığını konuştuk.

Söyleşi: Elif Şahin Hamidi

Evrim Teorisi, bugün birçok ülkede tartışmalı konulardan biri olsa da okullarda okutulmaya devam ediyor. Ancak 2017-2018 öğretim yılı içerisinde Türkiye'de Evrim Teorisi müfredattan kaldırıldı. Biyolojinin temeli sayılan bu konunun müfredatta yer almaması ne gibi sonuçlar doğurabilir?

En başta şunu belirteyim, Evrim Teorisi biliminsanları açısından tartışmalı değil ve öğretilmesi için dünya genelinde biliminsanlarının oldukça aktif çaba harcadığını görebiliyoruz. Bizde son sınıfta, Evrim Teorisi ve mekanizmaları bir ölçüde anlatılırken bunun müfredattan çıkarılması o ana kadar anlatılan biyolojik ilişkilerin bütünleştirilmesine, doğada görülen örüntünün bilimsel açıklamasının anlaşılmasına, öğrenilmesine büyük bir ket vurmakta. Mesela lise birinci sınıfta ve daha öncesinde, doğada milyonlarca tür olduğunu öğreniyorsunuz. Karınca türleri, kuş türleri, çamgillerin türleri, memelilerin alt dalları vb. Ama bunları alt alta yazıp sadece adlarını ezberliyorsunuz. Aralarındaki ilişkiyi öğrenmiyorsunuz. Ya da insanın kalbi vardır, dört

odacıklıdır, özgün kas tipine sahiptir, içinden kan geçer vb... bunları öğreniyorsunuz, burada kalıyorsunuz. Kalp nasıl çalışır, diğer organlarla ilişkisi nasıldır, tarihi nedir öğrenmiyorsunuz. Yani doğal ilişkileri ve doğanın nasıl çalıştığını öğrenmemiş oluyorsunuz. Bu, biyoloji de değil bilim de değil. Çok net ki bu adım bilimsel değil, siyasi bir karar. Çünkü bilim dünyası bu konuda net. Çeşitli dernek, sendika ve eğitim fakültelerinin bu karara karşı açıklamaları bulunuyor. Üstelik biyoloji dersi içeriğine, evrim öğretimine dair on yıllara dayanan bir mücadele var. Müfredatın sorunları ve değişimi üzerine yürütülen araştırmalar, evrim anlattığı için sürülen öğretmenlerle dayanışma, okulların önüne elini kolunu sallayarak gelen Harun Yahya safsatasına karşı mücadele, Evrim Kuramı özelinde büyüyen cehalet ve kaynak sorunu için Türkçe içerik üretimi ve bunun yaygınlaşması için çeşitli çalışmalar var. Hiç araştırma sürecinden geçmemiş ama belli bir ideolojik filtre işlevi gören inanç, bu çalışmaları yok sayarak eğitim politikasını belirliyor. Bana kalırsa bu son adım, öğretmenlerin üzerinde baskı kurmanın resmi yolu. Toplum gözünde evrim teorisine şüphe ile yaklaşılmasına yol açan bir gösteri. Bilimsel çalışma yapan insanların otosansür uygulaması için gösterilen sopa. Sakıncalı kelimeler ve bilgiler var, kullanma demiş oluyor devlet. Ancak şunu da eklemeliyim: Öğretmenin de TÜBİTAK için dergi hazırlayanın da üniversitedeki araştırmacının da görece özerkliği bulunuyor. Mesleki ahlak, insani sorumluluk tüm bu müdahaleye rağmen doğru olanın yapılmasını gerektiriyor.

Çocuklar, canlılar dünyasındaki evrimsel değişimi ders kitaplarından olmasa da kendileri için kaleme alınan bilim kitapları ya da kurgusal kitaplar sayesinde hâlâ öğrenme şansına sahip. Evrim Teorisi'nin çocuklara aktarımında kitapların rolü hakkında ne düşünüyorsunuz?

Kitaplar, ansiklopediler, büyüsüne kapılan birisi için çok etkileyicidir. Hayaller kurarsınız, karşılıklı konuşmaya başlarsınız. Düş ve düşünce gücünüz çok gelişir. Ancak bu alanı tanıyabilmek için çocuklara yardımcı olmak gerekir. Okumaya, okuduğunu düşünmeye fırsat bırakmayan çok fazla uyaran var etrafta. Okumanın nasıl bir dünya açtığını çocukların fark edebilmesi için yetişkinlerin ısrarla onlara rehberlik etmesi gerekiyor. Öğretmenlerin de ailelerin de. Evrim Kuramı'nın ise kendi arasında konuşan kuş, köpekle ya da fareyi kovalayan kediyle öğrenilebileceğini düşünmüyorum. Gerçek biyolojik ilişkilerin, insanla diğer canlılar arası etkileşimin metne gömülü olmasını tercih ederim. Hâliyle her yazı edebi değildir. Seçici olunması gerekir.

Çocuk yayıncılığı her geçen gün daha da çeşitleniyor, renkleniyor. Evrim konusu da çocuk kitaplarında artık kendine çokça yer buluyor. Siz de bu konuda kitaplar yazmış biri olarak nitelik açısından nasıl değerlendiriyorsunuz bu kitapları?

Çok kıymetli buluyorum. Bu bilim dışı akılsızlığa karşı insanlar mücadele etme arzusu duyuyor. Demek ki sadece baskıya boyun eğmiyoruz, ona karşı doğru bildiğimizi yüksek sesle söyleme gereği hissediyoruz. Bilimin sadece kişisel bir bilme faaliyeti olmadığını, toplumsal aydınlanmanın bir parçası olduğunu bu koşullarda daha kolay kavrıyoruz. Bu da ülke olarak kazancımız. Biçim, içerik açısından benim inceledikleri̇m geniş bir yelpazede. Dikkat ettiğim noktalar en başta içerik doğruluğu; bu konuda bazı mimli yayınevleri dışında hassas davranıldığı açık. Sonra anlatım dili önemli. Özellikle kavramsal öğrenme dönemine gelmemiş çocuklar için kavram yüklü dil tercihini doğru bulmuyorum. Her şeyi doğrudan anlatmayı da pek yaratıcı bulmuyorum. Ben çocukların tamamlaması için anlatımda boşluklar bırakmayı tercih ederim.

Kırıntıları takip edip kimi neden-sonuçlara okuyanın ulaşmasını sağlamak benim çekici bulduğum yol diyebilirim.

Tek tek her çocuk aslında bir minik filozof. Öyle içten ve öyle net sorular soruyorlar ki bazen ebeveynler, çocukların bu şaşırtıcı ve kimi zaman şok edici sorularını cevaplamakta yetersiz kalabiliyor. Hiç kuşkusuz çocukların sonu gelmeyen sorularına en iyi cevapları da yine edebiyat veriyor. Çocukları canlılığın kökenleri üzerine düşündürmek için sadece edebiyat eserleri yeterli mi sizce?

Edebiyat bir yol. İnsanın çevresiyle anlamlı ilişki kurması türlü biçimlerde olabilir tabii. Bu başlangıç Jules Verne okuyarak ya da bir kediyle ilgili hikâye dinleyerek olabilir. Aynı zamanda bir belgesel, bir çizgi film, bir müze gezisi veya bir doğa yürüyüşü çeşitli soruların ilhamı olabilir. Derin sulara doğru gitmeye, yaygın kanıların ötesine geçmeye sebep olabilir. Ancak sanırım sorun şu: Gerçekten temas edilen şeyi anlamaya çalışıyor muyuz? Kendin dışındaki şeylerle neredeyse sadece fonksiyonel ilişki kuruyorsan, bilgiye "iş ortamında işe yarar mı?" diye bakıyorsan temas ettiğin şey sana ilham vermez, soru sordurmaz. Tekil aileler farklı yaklaşıyor olabilir ama eğitim sistemi ve toplumsal hayatın neredeyse tamamı çocukları bu tornaya sokuyor. Kim, ne ölçüde bundan kaçınabilir, kişinin çabasına bağlı. Ben, insanı çevreleyen bu sistemi fark etmek için edebiyatın ötesinde bir şeylerin yapılması gerektiğini düşünüyorum.

Çocukların doğayı tanıması, doğayla iletişime geçmesi, doğada gözlem yapması, doğanın tarihiyle kendisi arasında bir bağ kurması, kendisinin de onun bir parçası olduğuna tanıklık etmesi çocuğa ve dolayısıyla doğaya neler katar?

Ben sistemin kutsal bir "biriciklik" algısı ürettiğini düşünüyorum. Kendimizin farkında olmak ve kendimizi önemsemek, tamam. Ancak "dünya senin etrafında dönüyor, yaşamana bak" yaklaşımını aşmamız gerektiğini düşünüyorum. İnsan algısına başka türlerin varlığı, türler arası ilişkinin bilgisi girdiğinde yaşam anlam kazanabilir; yaşamın bütünlüğüne zarar vermemek, olumlu katkı yapmak gibi amaçlar edinilebilir. Yine zaman kavrayışı, kendi ömrümüzün ötesinde, geçmiş ve gelecek içeren bir akış olarak anlaşıldığında daha gelişkin ve korkusuz toplumsal ilişkiler kurulabileceğini düşünüyorum. Mesela bir çocuğa paranın yapay bir şey olduğunu düşündürmek kolaydır aslında. Mesela bir insanın her şeyi yapamayacağını anlamak ve hiç tanımadığınız insanların yaptığı şeylerin de müthiş haz verebileceğini fark etmek insanı geliştirir. Bunları çoğaltabilirsiniz.

Aslında evrim konusu sadece Türkiye'de değil dünyanın pek çok ülkesinde sakıncalı görülen bir konu. Örneğin, Almanya da bu ülkelerden biri ve burada öğrenciler, evrim konusuyla ilk kez sekizinci ve dokuzuncu sınıflarda tanışıyor. Çocuklar, fazlasıyla meraklı oldukları ilkokul yıllarında Evrim Teorisi'ni anlayamazlar mı sizce?

Ekoloji ve Evrim Derneği bu konuda iyi bir çalışma yaptı. Sitesinde incelenebilir. Dünyada Evrim Kuramı'nın öğretilmediği ikinci ülke Suudi Arabistan'dan sonra Türkiye oldu. Tekrar edelim; eğitim politikası duyguların, inançların hükmüyle değil, evrensel ve bilimsel olanla belirlenmeli. Zaten evrim olgusu, bilimsel teoriden ibaret değildir. Evrimsel ilişki doğanın işleyiş ezgisidir. Teorik soyutlamayı henüz algılamayacak olan yaştaki çocuklara anlatmak sonuç vermeyebilir. Bunun için 12-13 yaşına gelmek gerekiyor. Ama erken yaşta doğal ilişkileri gösterebilirsiniz, canlılardaki değişimi sezdirebilirsiniz, doğanın parçası olarak insan fikrini kavratabilirsiniz.

Türkiye'de çocuklar için bilim eğitimindeki güçlükler neler ve bu konudaki sorunlar nasıl aşılabilir sizce?

Sorgulama ve cevap arama temel yetisini eğitim sisteminin sağlamadığı görülüyor. Bu sadece devlet okulu ve müfredat ile ilgili değil, bu laboratuvar ya da robotik pazarlayan yerlerde de mevcut. Çocukların başarma çabasına ve hayal gücüne el koyan bir sistem var. Bu açıdan ben oldukça radikalim. Bu yapıya karşı ayak direyen her velinin her öğretmenin çabasını çok kıymetli buluyorum. Gündelik soruların basit aletlerle cevaplanabildiği, nitelikli sohbetlerle yeniliğin kapılarının açıldığı, okul dışına taşan, tüm çocukları kapsayan bir eğitim esas gereken. Şunu ekleyebilirim bunun toplumsal ölçekte olması için siyasi alanda da söz söylememiz gerektiğini düşünüyorum.■

BAŞVURU KİTAPLIĞI

DÜNYA DÖNÜYOR, CANLILAR EVRİMLEŞİYOR...

Evrim konusunda müthiş bir kafa karışıklığı var. O, bir teori, bir iddia değil, gözlerimizin önündeki bir gerçek.

Yazan: **Toprak Işık**

Çocuklar İçin Evrim
Ali Demirsoy
Asi Kitap, 172 sayfa

Çocuklar İçin Evrim'in yazarı Ali Demirsoy, biyolojiyle ilgilenen hemen herkesin tanıdığı bir bilim insanı... Evrim konusunda yetkinliği su götürmeyen bir isim... Kitabı, Asi Kitap yayımlamış.

Eserde sadece canlıların evrimi konu edinilmemiş. Dünyanın değişip dönüşmesi de ayrıntılı biçimde anlatılmış. Ali Demirsoy, gezegenimiz yaşanabilir hâl alana kadar ne çok olasılığın bir araya gelip çarpıldığını sermiş gözler önüne. Olmasaydı olmazdık dediklerimizden sadece biri: Theia göktaşı başıboş uzay yolculuğunu Dünya'mızda sonlandırmasaydı, mehtaplı gecelerde okunabilecek tek bir şiir yazılmamış olacaktı. Bugün ne mehtap vardı ne de şiir yazacak bir şair. Neyse ki romantik dizelere ihtiyaç duyacak sevgililer de yoklardı. O çarpışmanın etkisiyle Dünya'dan kopup Güneş'ten aşırdığı ışığı eski yurduna gönderen Ay olmayınca gezegenimiz cansız kalacaktı.

Yazar, onca olasılığı okurla paylaşırken, "Muhakkak ki tüm bunlar her şeyi bilen, her şeye gücü yeten bir tasarımcının eseridir," dedirtmeyi amaçlamamış. Parçası olduğumuz canlılığın, kusursuz bir tasarım sonucu bir defada ortaya çıkmadığını hatırlatmış her fırsatta. İşi bugünü kurtarmak olan evrimin, dünkü öngörüsüzlükler yüzünden nasıl karmaşık çözümler bulmak zorunda kaldığını anlatmış.

"Doğal seçilim en değerliyi, en dayanıklıyı, en gösterişliyi, vb seçme eylemi değildir," diyor Ali Demirsoy. Bu gerçek paralelinde evrimsel süreçte ortaya çıkan kusurları sıralıyor. Ve evrim, onların maneviyatını yıkma kastıyla icat edildi zannedip "Din elden gidiyor!" diye kahırlananlara can simidi atıyor: *"Eksik bir yapı ya da işleyiş; her şeyi bilen, her şeye muktedir Tanrı tanımına karşı en büyük haksızlıktır."*

Evrim konusunda müthiş bir kafa karışıklığı var. O, bir teori, bir iddia değil,

gözlerimizin önündeki bir gerçek. Grip virüslerinin evrim geçirdiğini bal gibi de kabul ediyoruz. Bütün mesele, evrim gerçeğinin belirleyenlerini ve o belirleyenleri buluşturan denklemi ortaya çıkarmak. İşte teoriler bunun için var. Teorileri tartışmak, hatta yıkmak mümkündür. Bir teori rafa kaldırıldığında, onun açıklamaya çalıştığı gerçek ortadan kalkmaz.

Madagaskar maymunları da biliyor atılan taşın yere düştüğünü. Newton gözümüzün önündeki gerçeğe bir formül önerdi; neredeyse iki yüz yıl idare ettik onunla. Einstein ise daha eksiksiz biçimde açıkladı o gerçeği. Şimdilik onunkini kullanıyoruz. Yarın, Sicim Teorisi emekçileri, "işte açıklamanın hası budur," diye gelirlerse, dinimize küfrediyorlar diye küsmeden onlarınkini bağrımıza basabiliriz.

Evrim için vakti zamanında Lamark'ın önerdiği bir açıklama vardı. Darwin çok daha iyisini sundu. Ondan bu yana da sayısız bilim insanı teorinin eksiğini gediğini kapatmayı sürdürüyor. Ali Demirsoy ise önceki kitapları gibi bu eserinde de okuruna teorinin en güncel hâlini sunuyor.

Yer çekimine, bu benim dinime aykırı deyip kafa tutan, yüksekçe bir yerden kendini bıraktığında koca kütleyle aralarındaki çekimden emin olur. İzleyen herkes de zekâsından bağımsız olarak şahitlik eder gerçeğin bu gözü kara doğrulanışına. Yazık ki aynı pratik çözüm evrime uymuyor. Uzun, çok uzun bir macerayı anlatıyor Demirsoy. Kendini kopyalayabilen ilk canlının 3,5 milyar yıl önce oluştuğuna inanıldığını öğreniyoruz ondan. Günümüzden 2,3 milyon yıl önce Homo Habilis (becerikli işçi) ilk defa insan diyebileceğimiz türe evrimleşmiş. Demek ki ancak üç milyon yıllık bir aile albümümüz olsaydı evrimleştiğimizi net bir biçimde görecektik.

Evrimle, ön yargılarını sağlamlaştırdıktan sonra karşılaşan yetişkinin işi zor. Bu yüzden onun çocuklara anlatılması özellikle önemli. Kendi geçmişimizden de biliyoruz ki çocuklar keyiflerine düşkündür. İyi vakit geçirmeyi önemserler. Bu açıdan *Çocuklar İçin Evrim*'in işi biraz zor. Hikâye, çocukların ilgisi daha fazla gözetilerek anlatılabilirdi. Ya da belki hedef kitle olarak, çocuklar yerine ilk gençlik çağındakiler seçilmeliydi.

Kitapta can sıkacak kadar olmamakla birlikte kusurlu cümleler de var:

"...birçok laboratuvar sterilize işlemini bu lambalarla giderdi."

Herhâlde şöyle yazmak daha uygun olurdu:

"...birçok laboratuvar sterilizasyon ihtiyacını bu lambalarla giderdi."

Ya da şöyle:

"...birçok laboratuvar sterilizasyon işlemini bu lambalarla yerine getirdi."

"Dinozorlar yaklaşık 200 milyon yıl egemenliklerini karada, denizlerde ve havada sürdürmüşler ve bundan 65 milyon yıl önce yeryüzüne düşen bir göktaşı felaketiyle soyları tükenmiştir."

Cümle, özne yüklem uyumsuzluğu nedeniyle sorunlu. Bu ve benzeri kusurlar dikkatli bir editör okumasıyla belirlenip sonraki baskılarda giderilse çok iyi olur.

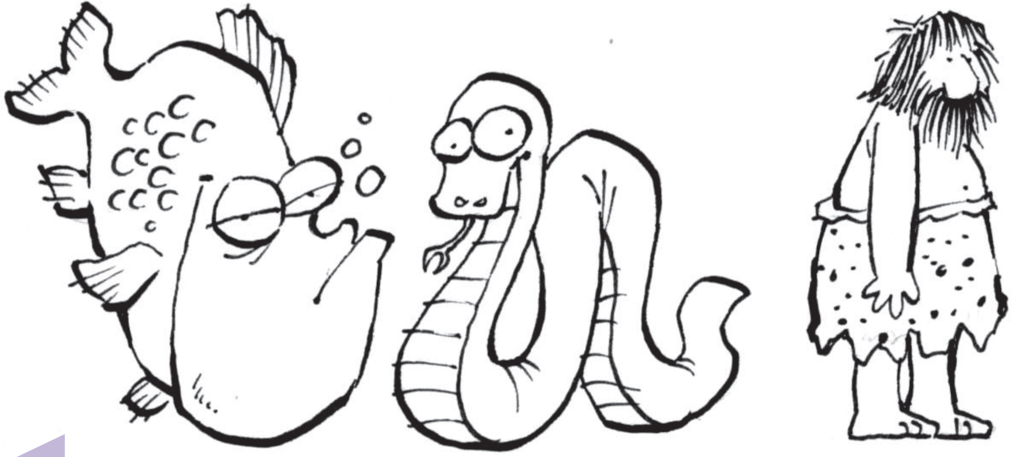
Evrimi, okul müfredatından çıkartarak biyoloji ve çağdaş düşünce adına büyük bir hata yaptık. Dünyayı yakalayacak kuşaklar yetiştirmek istiyorsak bu yanlıştan dönmek zorundayız. Bu bağlamda sorumluluk hisseden Ali Demirsoy gibi değerli bilim insanlarımızın varlığı büyük şans. *Çocuklar İçin Evrim,* umut ihtiyacımızın her zamankinden fazla olduğu şu günlerde içimizi aydınlatan bir eser. Kim bilir belki yanlıştan döneriz; böyle değerli biliminsanlarının, ışıklarını gençlere ve çocuklara ulaştırma niyetlerini, Milli Eğitim'in geniş olanaklarıyla buluştururuz. İşte ancak o zaman yeni kuşaklara, bu ülkeyi size emanet ettik, sonrakiler gelene kadar ona gözünüz gibi bakın, deme hakkımız olur.■

Dilin akıcılığı ve açıklığı	★★★★☆
Bilgilerin çağdaşlığı ve bilimselliği	★★★★★
Konunun işlenişi	★★★★☆
Hedef kitleye uygunluk	★★★★☆
Grafik tasarım ve baskı kalitesi	★★★★★

BAŞVURU KİTAPLIĞI

Kiminin bahtına da denizanası düşer...

Yazan: Olcay Mağden Ünal

Evrim - Dünya Üzerindeki Yaşamın Tam Hikâyesi
Glenn Murphy
Resimleyen: Mike Philips
Türkçeleştiren: Emre Yavuz
İş Bankası Kültür Yayınları
168 sayfa

"Kafa karıştıracağına yok olsun gitsin!"

Evrim tartışmasının "Şimdi bizim maymundan geldiğimizi mi söylüyorsun sen? Yok ya ne alaka, hadi oradan!" önermesinden(!) öteye geçmediği; "kafamızı karıştıracağına hepten yok olsun gitsin" şiarıyla ülkemizin Bilimsel ve Teknolojik Araştırmalar Kurumu'nca kuramı açıklayan tüm kitapların basımının ve satışının durdurulduğu; çağın ötesine değil, dört bir tarafındaki düşmanlarından(!) kaçmak için uzağına, görünmez bir köşesine, halının altına koşar adım ilerleyen şu canım gözüm topraklarımızda elime çocuklar için hazırlanmış bir evrim kitabı geçince iki damla gözyaşı akıtmadım değil. Yer mi yarıldı, gök mü düştü, ağaçlar ayaklandı da yollara mı düştü, velhasılıkelam bir mucize mi oldu dedim de elim Wikipedia'ya gitti, baktım hâlâ açılmıyor, neyse dedim, kafa karıştıracağına yok olsun gitsin!

İnsan hayret ediyor, Charles Darwin bir kitabın kapağında boy gösteriyor! İşte medeniyete bakın ki bizim elimize kadar da ulaşabiliyor. Herhâlde çizim olduğundan ciddiye alınmadı, diye düşünüyorum. Bu da abarttı, diye kulağıma gelen kısık seslerin hafızalarını tazeleyip kendilerine 2009 yılının (yani 200. doğum yıldönümü ve *Türlerin Kökeni* adlı eserinin yayımlanmasının 150. yılı nedeniyle UNESCO tarafından Darwin Yılı ilan edilen o meşum senenin) bizde nasıl kutlandığını hatırlatıyorum: İlk paragrafta adı geçen, yüzü herhâlde batıya döne döne içi bulandığından kafasını öne düşürmüş, büyülü bir gerçeklik içinde hayatına devam ettiğini sandığım kurumumuz, son anda Bilim ve Teknik Dergisi'nin o yılki mart sayısında Darwin'in fotoğrafı ile

çıkacak kapağı değiştirmiş, Darwin'le ilgili bölümü de dergiden çıkartmıştı. Neden? Çünkü "maymundan mı geldik, ne alakası var?" Gerçi böylece bu mesele de tümden hâlloldu, teşekkürler. Zaten ondan sonra da ne ses var ne seda.

Her neyse, biz gelelim Glenn Murphy'nin evrim üzerine yazdığı, Darwin'in kapağının tepesinden bize selam verdiği *Evrim, Dünya Üzerindeki Yaşamın Tam Hikâyesi* kitabına. Bir kere içeriğe girmeden önce Glenn Murphy'nin bir sürü tuhaf bilimsel meseleyi incelemekten hoşlandığını söylemek gerek: *Sümük Neden Yeşildir?, Ne Kadar Yüksek Sesle Geğirebiliriz?, Gaz Çıkarmak Gezegeni İmha Eder mi?, Kaka! O Koku Da Ne?* ve buna benzer isimleri olan bir çok kitabı var ve hepsi de kesinlikle ilgi çekici gözüküyor. Bu isimlerinden de anlaşılacağı üzere şimdi incelediğimiz kitap gibi diğerleri de yazarın epey komik ve İngiliz mizahıyla bezeli üslubunu okura yansıtıyor. Elbette bunları yazarken işkembeden de atmıyor kendisi, yazarın bilimsel bir alt yapısı var. Yüksek lisansını Imperial College London'da yapmış ve Londra Bilim Müzesi'nde çalışmış.

Glenn Murphy bu kitabında Evrim Teorisi'ni, yaşamın başlangıcını, canlıların devamlılığını, çeşitliliği anlatırken kendisine *"Eğer tüm memeliler süt üretiyorlarsa, kangurular muzlu süt mü yapıyor?"* ya da *"Yani aslında bir bakıma insanlar, karideslerin tersyüz olmuş hâli, öyle mi?"* gibi tuhaf sorular soran bir çocuğu yanıtlıyor. Zaten esasında tüm kitap da bu sorular etrafında şekilleniyor. Bir yandan da ara sıra okura, anlatılan konuya dair bir alıştırma ya da görev veriyor. Daha en başında dendiği gibi de aslında şunun açıklamasını yapıyor: *"...yaşam basit, mikroskobik canlılarla başladı. Yağ asidinin üzerindeki birkaç kimyasaldan daha karmaşık değildi... Yani Dünya üzerindeki yaşam, bulanık denizlerde yüzen küçük yağ asitlerinden gelişip çiftçilere, sanatçılara, mühendislere, bilim insanlarına, filozoflara, başkanlara, pop yıldızlarına ve TV programlarındaki izleyicilere dönüştü."* Bunu yaparken de sadece Darwin'in Evrim Teorisi'ni nasıl bulup ne ara açıklamaya karar verdiğini değil, aynı zamanda hayvanların isimlerinin nasıl bulunduğunu, biyologların hayvanları nasıl sınıflandırdığını, evrime göre geçmişimizin nereye, hangi familyaya dayandığını, türler arasındaki tüm değişim ve sıçramalar için kaç milyon yıl gerektiğini, böceklere dair birçok detayı, sürüngenlerle memelilerin evrim süreçlerinde yaşadıkları farklılıkları ve buna benzer daha birçok bilgiyi eğlenceli, komik ve esprili bir dille anlatıyor. Verdiği örneklerin yanı sıra okurdan yapmasını istediği deneylerle de bu bilgileri pekiştiriyor. Bununla birlikte kitabın içine ara ara yedirdiği *Aradan Çıkartalım* köşeleriyle, anlatılan konuyla ilgili ek bilgileri de aktardığı gibi bunları bir anlamda "aradan çıkartmaktan" geri kalmıyor. Böylece okur, dört haftalık olana kadar balık embriyosuyla insan embriyosunun hemen hemen aynı olduğunu, türlü filme konu olan dinozorların bir kısmının etrafımızda gördüğümüz kuşlara evrimleştiklerini, 150 milyon yıllık sürüngen saltanatını onlardan çok çok daha küçük memelilerin ele geçirdiklerini, eğlenceli çizimler ve karikatürize görsellerle öğrenebiliyor.

Evrime "Maymun mu? Ne alaka?" diye yaklaşan yurdum insanı, aksakallı dedelerinin mikroskobik canlılar olması gerçeğine nasıl yaklaşır bilemiyorum. Neyse ki düsturumuz hep aynı: Görmüyorsak sorun yok! İnsanın içinden çocuk kitabı deyip geçmeyerek bir örneğini çeşitli kurumların kapılarına bırakası geliyor. Murphy'nin bu kitabının dilimize çevrilmiş olması büyük şans, çünkü bizlerin kendimizi donatmak ve bu tip kitaplarla onların da donanmalarına yardım etmek dışında çocuklarımıza evrimi, neden bahsettiğini, yaşamın nereye dayandığını ve de ileride bizi neyin beklediğini başka türlü anlatma şansımız yok; ne de olsa bir ülkenin bilime dayalı kurumunun yok saydığı bir teoriyle ilgili okullara güvenmek hayli yersiz. ■

Dilin akıcılığı ve açıklığı	★★★★☆
Bilgilerin çağdaşlığı ve bilimselliği	★★★★☆
Konunun işlenişi	★★★★☆
Hedef kitleye uygunluk	★★★★☆
Grafik tasarım ve baskı kalitesi	★★★☆☆

BÜYÜK EVRİM DEVRİMİ...

Yazan: **Nuray Gönülşen**

İnsan evriminin 5 milyon yıllık doğal seçilim öyküsünün akıcı, anlaşılır, canlı biçimde işlendiği kitap, yetişkinler dâhil 9 yaş üstü herkes için bir başvuru kaynağı özelliği taşıyor.

Evrim Devrim, geçmişlerindeki saf ve temiz öğrenme arzusunun hatırasını çocuklarında, geleceğin yetişkinlerinde yaşatmak isteyenler için ideal bir kitap. 2009'da önce Londra'da, ardından aynı yıl Türkiye'de basılmış olan eser, ne yazık ki tek baskıda kalmış. Böylesi kitapların okuruyla daha fazla buluşamaması üzüntü verici...

Bilimsel bir devrim niteliğindeki Evrim Kuramı ışığında bugün ulaştığımız bilgileri aktaran resimli kitap yüz sayfaya yayılmış. Metnin içine, bol miktarda fotoğraf ve çizimin yerleştirilmiş olmasıyla yaratılan görsel zenginlik, hareketli grafik tasarımı ve kaliteli kuşe kâğıt baskısıyla ortaya çıkan sonuç çok başarılı olmuş. BBC belgesellerinin komik bıyıklı yapımcı ve sunucusu Robert Winston'ın yazdığı kitap, popüler bilim kitapları çevirmeni ODTÜ'lü kimyager ve öğretmen Hüdayi Celasun tarafından Türkçeye kazandırılmış.

Evrim Devrim
Robert Winston
Türkçeleştiren: Hüdayi Celasun
Tudem Yayınları, 96 sayfa

Kitabın ilk bölümünde, insanlığın "Nereden geldik, nereye gidiyoruz?" gibi büyük sorulara yanıt arayışı, tarihsel bir yaklaşımla özetlenmiş. İkinci bölümde Darwin'in hayatı ve kuramının oluşumu anlatılıyor. Bu bölüm, taşıdığı tarihi ayrıntılar ve bilimsel bilgilerle çok akıcı bir ritim tutturmuş. Üçüncü bölümde genetik biliminin doğuşu ve gelişimi aktarılıyor. "Her şey genlerde" başlıklı bu bölüm, verdiği çok sayıda örnekle konu hakkında ansiklopedik düzeyde bir bilgi birikimine kapı aralıyor. Bölüm başında yer alan, Mendel ve Darwin'in varsayımsal konuşması da özellikle ilgi çekici. "Evrim iş başında" adlı dördüncü ve son bölümdeyse Darwin'in başlatıcısı olduğu ve genetik biliminin gelişimiyle ilerleyen "Evrim Devrimi" sayesinde ilk bölümde sorulan büyük sorulara dair ulaştığımız yanıtlar özetleniyor. Tüm kitaba, "Bunu Denemelisiniz" gibi başlıklarla, okurlara yönelik deney çağrıları ve hayvanların kişileştirilmesiyle oluşturulmuş, açıklayıcı, şirin, esprili notlar serpiştirilmiş. Ayrıca eserin sonuna bir sözlük ve dizin eklenmiş. Kitabı tamamladığınızda canlı türlerinin ilk bakterilerden bu yana neredeyse 4 milyar yıla yayılan hikâyesini, bunun içerisinde de insan evriminin 5 milyon yıllık doğal seçilim öyküsünü dinlemiş olacaksınız.■

Dilin akıcılığı ve açıklığı	★★★★★
Bilgilerin çağdaşlığı ve bilimselliği	★★★★★
Konunun işlenişi	★★★★★
Grafik tasarım ve baskı kalitesi	★★★★★

BAŞVURU KİTAPLIĞI

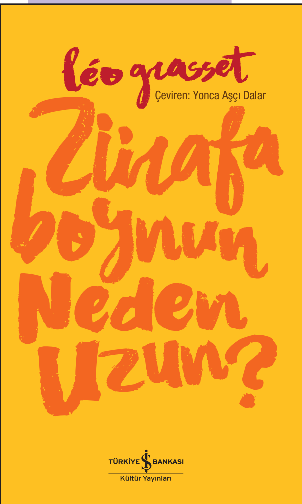
Hayvanlara ve doğaya şaşırmaya hazır mısınız?

Yazan: **Özlem Toprak**

Doğal seleksiyonun gündemde olduğu büyük örnekler yerine, daha farklı, hatta birbiriyle çelişen açıklamalar gerektiren özelliklere yoğunlaşan Grasset, bilinmeyen pek çok vakayı gözler önüne sermiş.

Zürafa Boynun Neden Uzun?
Leo Grasset
Türkçeleştiren: Yonca Aşçı Dalar
İş Bankası Kültür Yayınları, 136 sayfa

Çocuklar da tıpkı yetişkinler gibi didaktik cümlelerden hoşlanmaz. Doğayı sevmeliyiz, ağaçları korumalıyız dediğinizde sadece sıkıcı komutlar vermiş olursunuz. İşin özü hep sevgiye dayanıyor. Bunun için de o sevgiyi küçük yaşlardan kalbe yerleştirecek şeyler gerekli. Doğayla ve hayvanla doğrudan temas elbette ilk akla gelen seçenek. Onun kadar etkili bir diğer kaynaksa ilginç, sıcacık kitaplar. İşte bunlardan biri de genç ve idealist biyolog Léo Grasset'nin 2016 yılında çıkan *Zürafa Boynun Neden Uzun? – Savandan Hikâyeler* başlıklı çalışması.

İş Bankası Kültür Yayınlarının "İnceleme-Araştırma Dizisi"nden çıkan, Fransızca aslından Yonca Aşçı Dalar'ın çevirdiği kitap, sürükleyici bir belgesel film akıcılığına sahip. Zebralarla ilgili bir araştırma için gittiği Zimbabve'deki Hwange Ulusal Parkı'nda altı ay geçiren Fransız biyolog, doğrudan gözlemlediği farklı hayvanların maceralarını kendi çektiği fotoğraflar ve özel çizimler eşliğinde son derece eğlenceli bir dille aktarmış.

"Kendini Kaybeden Erim", "Hayvan Davranışları", "İlginç Hayvanlar", "İnsan ve Savan" başlıklı dört bölüm hâlinde kurgulanan kitap, her seferinde yeni bir hayvanın başrole çıktığı sürükleyici bir kurguya sahip. Aslan, fil, zürafa gibi daha bilindik hayvanların hiç akla gelmeyen maceralarının anlatıldığı kitapta, bal porsuğu, termit, sırtlan, antilop, bokböceği gibi yeni kahramanlarla da tanışıyoruz.

MERAKLA ÖĞRENMENİN GÜCÜ

Kitabın İngilizce baskısı üzerine verdiği bir söyleşide *"Meraklı ve eğitimli olmak bir daha hiç can sıkıntısı çekmemenin en iyi yoludur. Dünyanın nasıl işlediğini anlamadan ona dair isabetli kararlar veremezsiniz,"* diyen Léo Grasset *"Bilimi öğretme şeklimiz fazlasıyla kolaycı. Örneğin, biz sadece bilimin başarı öykülerini duyuyoruz oysa bilim esas olarak başarısızlıklar üzerine kurulu,"* şeklinde özetlediği bakış açısıyla, bütün çalışmalarının özünü de ifade etmiş oluyor.

Doğayı bütün çıplaklığı içerisinde hiçbir yargılamada bulunmadan, olduğu hâliyle sunduğu YouTube kanalı Dirty Biology (Müstehcen Biyoloji) ile 400 binden fazla kişilik bir kitleye ulaşan Léo Grasset, bu kitabıyla da biyolojiyi gündelik hayatın parçası kılıyor.

Doğal seleksiyonun gündemde olduğu büyük örnekler yerine, daha farklı hatta birbiriyle çelişen açıklamalar gerektiren özelliklere yoğunlaşan Grasset, bilinmeyen pek çok vakayı da gözler önüne sermiş.

Zürafaların diğer hayvanlarla beslenme rekabetinden kaçınmak için uzun bir boyun geliştirdiği şeklindeki bilindik sava karşı Grasset şöyle bir bulgu paylaşıyor: *"Sıkı durun: Boyun aslında, aynı antilopların veya geyiklerin boynuzları gibi, erkekler arasındaki dövüşlerde kullanılan bir silahtı! Aslında erkek zürafalar, dişileri kazanmak için yaptıkları necking denilen dövüşlerde boyunlarını şiddetle birbirine çarpıyor ve ağır kafalarını gürz gibi kullanıyorlardı."*

HAYVANLAR ÂLEMİNİN DİKTATÖRLÜK-DEMOKRASİ TERCİHLERİ

Grasset'nin rastlantısallıktan kazanç sağlamak ilkesine dayanan ceylanların öngörülemez kaçma şekli Proteus Davranışına dair yaptığı açıklama da ilgi çekici diğer bir örnek: *"Bu ad, kendisini yakalayabilene gelecekle ilgili kehanette bulunmayı vaat eden Yunan Tanrısı Proteus'tan gelir. Ne var ki deniz tanrısı Proteus'u yakalamak kolay değildir, çünkü çok hızlı şekil değiştirebilir ve art arda aslana, yılana, leopara, domuza, suya ve ağaca dönüşebilir!"*

Topluluğun en yaşlı dişi fili olan maderşahi önderliğinde hareket eden fil sürüleriyle, "kitlelerin bilgeliği" ilkesine dayanarak kritik kararlar için oybirliğiyle hareket eden mandalar okuru şaşkınlıktan şaşkınlığa sürükleyerek gülümsetecek. Kenya'da yaşayan bir antilop türü olan topilerin erkeklerinin bağımsız ruhlu dişileri etkilemek için tehlike anı sesi çıkarmaya dayanan manipülasyon teknikleri de öyle...

Hele yazarın "kitle imha silahı" olarak tanıttığı bal porsuğu, biyoloğun esprili dilinin iyice açığa çıktığı bir bölüm: *"Uyarı: Bu objektif bir yazı değildir, çünkü ben bal porsuğuna âşık bir insanım. Bal porsuğu dünyanın en inanılmaz, en yaman, en kabadayı hayvanıdır. Bağırmaz; rakiplerinin kulak zarlarını ve testislerini patlatan güçlü bir ses çıkarır... Füzyon hâlinde testosteronun basıncıyla boruları patlatacak bir öfke makinesine benzetebileceğimiz bu hayvan, etrafına sille tokat girişip, düşmanlarının ağzına burnuna -48 numaralık- tekmeler atarak, hayvanlar dünyasında terör estirir."*

Grasset'nin bir diğer başarısı da doğabilim ile sosyoloji, antropoloji ve hatta siyaset bilimi harmanlama tercihi. İnsana kendisini bu kâinat içerisinde doğa ve bütün diğer canlılarla bir bütünün parçası hissettirmeyi hedefleyen Grasset, kapsamlı bir "Ek Okumalar" bölümü ile alanda yoğunlaşmak isteyen okurlar için de bilimsel referanslarla dolu bir yol haritası hazırlamış.

İklim değişikliği ve genetik gelişmelerin sık sık gündeme geldiği günümüzde, doğaya düşkün çocuklar ve gençler kadar yetişkin okurun da ilgisini çekecek olan *Zürafa Boynun Neden Uzun?,* insanın en kıymetli özelliklerinden biri olan merak duygusunu hiç kaybetmemeyi anımsatıyor. Bu çarpıcı serüven şaşırmaya hazır herkese açık.■

Dilin akıcılığı ve açıklığı	★★★★★
Bilgilerin çağdaşlığı ve bilimselliği	★★★★★
Konunun işlenişi	★★★★★
Hedef kitleye uygunluk	★★★★★
Grafik tasarım ve baskı kalitesi	★★★★☆

BAŞVURU KİTAPLIĞI

Evrim Teorisi boyama kitabından öğrenilebilir mi?

Çocukların belirlenmiş çizgiler içinde kalarak boyama yapmalarını beklemek eğlenceli bir öğrenme deneyimi sunmasa da onlara Evrim Teorisi'ni anlatma çabasını kıymetli buluyorum.

Yazan: **Ezgi Berk**

Söz konusu Evrim Teorisi olunca, bunu çocuklara anlatmanın eğlenceli ve merak uyandırıcı yolları olduğunu düşünüyorum. Örneğin David J. Smith'in yazdığı *Eğer* ve *Dünya Bir Köy Olsaydı* adlı kitaplar, evrim sözcüğünü kullanmadan dünyadaki canlı çeşitliliği ve yaşamı, küçük ölçekler üzerinden anlaşılır, eğlenceli ve rengârenk resimlerle okuyucuya sunuyor.

Gelelim *Bilbi ile Evrimi Öğreniyorum* adlı boyama kitabına. Kitabın yazarları Yrd. Doç. Dr. Seçkin Eroğlu ve Deniz Hasret. Deniz Hasret aynı zamanda kitabın görsel tasarımcısı, yani Bilbi karakterinin yaratıcısı. Ancak künyeden öğrendiğimiz kadarıyla kitaptaki görseller stok sitelerinden satın alınmış. Kitabın ilk sayfasında Bilbi kendisini tanıtıyor ve hayvanları ne kadar sevdiğinden bahsedip canlı çeşitliliği üzerine bilgi vermeye başlıyor. Yazar, Bilbi karakterinin ağzından konuşarak çocuklarla aynı seviyede durmaya çalışıyor, ancak sürekli bilgi bombardımanına tutması ve hemen hemen her cümlenin ortasında "arkadaşlar" demesiyle öğretmen kimliğine bürünüyor.

Bilbi ile Evrimi Öğreniyorum Boyama Kitabı
Yrd. Doç Dr. Seçkin Eroğlu
Deniz Hasret
Flamingo Çocuk, 32 sayfa

Kitap bir boyama kitabı olduğu için sol sayfada görseller, sağ sayfada boyama için renklendirilmesi beklenen çizimler yer alıyor. Örneğin bugünkü dünyamız ile dinozorlar çağından bahsedilen sayfada yer alan iki konuşma balonundan birinin metni şöyle: *"Ama bir dinozorun odanızdan yürüyerek geçmesi pek mümkün değil arkadaşlar! Çünkü dinozorlar çağında denizler o kadar yüksekti ki, Türkiye'nin hemen hemen tamamı denizin altında kalmıştı. Fakat üzülmeyin arkadaşlar, dinozorlar odanızdan yürüyerek değil belki de yüzerek geçmiş olabilirler!"* Bu metnin yer aldığı sayfanın sağında ise üstte dünya haritası çizimi, altta balık çizimi bulunuyor. Bu durumdan anlaşıldığı üzere, kitap, konusuyla ilgili boyama önerileri sunmamış. En azından dinozorların evrimini anlatan yan yana birkaç çizim yer alabilirdi.

İlerleyen sayfalarda konu başlıkları yer alıyor. Dinozorlar çağı, yapay seçilim, Charles Darwin, doğal seçilim, körelmiş organlar, atasal özellikler, homo sapiens başlıklarının yer aldığı sayfalarda Bilbi bilgi vermeye devam ediyor. Çizimler yer yer benzer hayvanları aynı sayfada barındırsa da küçük ebatları sebebiyle organların dönüşümünü görmek zorlaşıyor.

Şu hâliyle boyama kitabı, evrim teorisini anlatmak için uygun bir yöntem gibi görünmüyor. Çocukların belirlenmiş çizgiler içinde kalarak boyama yapmalarını beklemek eğlenceli bir öğrenme deneyimi sunmasa da onlara Evrim Teorisi'ni anlatma çabasını kıymetli buluyorum. ■

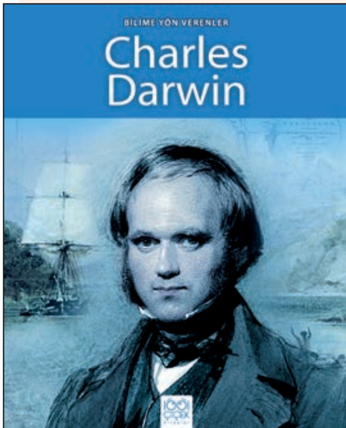
Çizimlerin ifade gücü	★☆☆☆☆
Bilgilerin çağdaşlığı ve bilimselliği	★★★★★
Konunun işlenişi	★☆☆☆☆
Grafik Tasarım	★☆☆☆☆
Baskı kalitesi	★★☆☆☆

İnadına evrim, inadına Darwin!

Geçtiğimiz yıl okul müfredatlarından kaldırılan Evrim Teorisi'nin babası Charles Darwin, 1001 Çiçek Kitaplar'ın yayımladığı "Bilime Yön Verenler Serisi"nde karşımıza çıkıyor.

Yazan: **Nida Dinçtürk**

Charles Darwin, bundan 136 yıl önce hayata gözlerini yumdu. Fakat bugün hâlâ, özellikle ülkemizde en çok tartışılan isimlerden biri. Geride bıraktığı Evrim Teorisi, insanlığa büyük bir armağan olarak algılanabilecekken dini kaynakların yaradılış destanlarıyla çeliştiği gerekçesiyle hep eleştirildi. Dünyanın önemli bir kısmı, bu tartışmaları Darwin hayattayken yaptı ve bitirdi. Çok kısa süre öncesine kadar aralarında Türkiye'nin de olduğu birçok ülkede okullarda ders olarak anlatılan Evrim, geçtiğimiz yıl "tartışmalı ve anlaşılmaz" olduğu gerekçesiyle Türkiye'de müfredattan çıkarıldı. İşte tam da bu yüzden, Charles Darwin, ülkemizde özellikle hatırlanması ve inadına konuşulması gereken bir isim!

Charles Darwin
Sarah Ridley
Türkçeleştiren: Elif Uras Akhan
1001 Çiçek Kitaplar, 24 sayfa

1001 Çiçek Kitaplar'ın yayımladığı "Bilime Yön Verenler Serisi"nde çıkan *Charles Darwin,* Darwin'i daha yakından tanımak için güzel bir fırsat. Ünlü biliminsanının yaşam öyküsünü anlatırken yaptığı araştırmaları, çıktığı yolculukları ve yayınladığı eserleri de anan kitap, tüm bu bilgileri çok net ifadelerle anlatıyor. Darwin'e dair bilinmeyen detaylara değinen *Charles Darwin;* onu insani yönüyle de ele alarak bu büyük biliminsanının nasıl bilimle ilgilenmeye başladığını, çalışma yöntemini, ailesi ve meslektaşlarıyla ilişkisini gözler önüne seriyor. Darwin'in hayatını adeta bir takvim üzerinden anlatan kitap, bu yöntemle, aktardığı bilgilerin kolay algılanması ve akılda kalması yönünde de okuruna yardımcı oluyor. Sarah Ridley tarafından kaleme alınan, Elif Uras Akhan tarafından Türkçeye çevrilen *Charles Darwin,* yer verdiği resimlerle de Darwin'e dair tarihçe niteliğinde bir kaynağa dönüşüyor. Bu arada Ridley, *Charles Darwin*'in bir parçası olduğu "Bilime Yön Verenler Serisi"nde, Marie Curie, Galileo Galilei, Isaac Newton, Nicolaus Copernicus gibi önemli bilim insanlarına da yakından bakıyor.

Çocukların zihinlerini bulandırabilecek tüm çevresel faktörlere rağmen bu gezegeni, bedenlerini ve varoluşlarını anlayabilmeleri; onların büyüdüklerinde nasıl bireyler olacaklarını etkileyen bir detay. Hâl böyle olunca, dünyayı döndüren kanunları bilmek kadar bunları keşfetmiş kişileri ve mücadelelerini öğrenmeleri de hayati oluyor. *Charles Darwin* ve "Bilime Yön Verenler Serisi", bu misyonu yerine getiren değerli kaynaklar.■

Dilin akıcılığı ve açıklığı	★★★★★
Bilgilerin çağdaşlığı ve bilimselliği	★★★★☆
Konunun işlenişi	★★★★★
Çizimlerin ifade gücü	★★★★★
Grafik tasarım ve baskı kalitesi	★★★★★

165 milyon yılın sahipleri: Dinozorlar

Yeryüzünde yaşamış en büyük canlılarla tanışmaya hazır mısınız?

Yazan:
Nihan Bora Sapmaz

Dinozor demek tarih, gizem ve merak demek benim için. Evet, dinozorlar vardı ama hangi dönemde, nasıl yaşadılar? Ne yer ne içerlerdi? Ne oldu da yok oldular? Bu gibi sorular, sanırım birçoğumuzun zihninden geçmiştir. İşte bu soruların cevaplarını almak için daha iyi bir kaynakla karşılaşamazdım: *Dinozorun Abecesi.*

"Yaşamın Abecesi Serisi"nin ilk kitabı olan *Dinozorun Abecesi,* dinozorları merak eden herkes için oldukça yararlı bir eser. abm Çocuk ve İlk Gençlik Yayınlarından çıkan kitabın yazarı, daha önce de dinozorlara dair çalışmalara imza atan yazar, çevirmen ve editör Sima Özkan. Nefis dinozor çizimleri ise Burak Dak'a ait.

Kitapta, dinozorların geçmişine dair derinlemesine bir araştırma yapıldığı, dikkatimi çeken ilk detaylar arasında. İsimlerinin hikâyesinden yaşayışlarına, birbirleri arasındaki bağlardan fiziksel özelliklerine dinozorlara dair birçok gizemli konu günışığına çıkıyor. 70 sayfalık kitabın büyük kısmında dinozorları tanırken; diğer yandan dinozorların fosile dönüşebilmesi için neler gerektiğini de okuyoruz, fosilleri araştıran paleontologları da dinozorların kuşlarla olan bağlarını da... Örneğin ne tür dişlere sahip olduklarını, otobur olanların yaprakları nasıl koparıp yediklerini kendi dillerinden dinliyoruz. Dinozorların en uykucusu Mei, hikâyesini şöyle anlatıyor: *"...Uyku pozisyonunda bulunan ilk fosilim. Başım kolumun, pençelerimin altında. Öyle ki, Çincede 'derin uykudaki' adımın anlamı."*

Dinozorun Abecesi
Sima Özkan
Resimleyen: Burak Dak
abc Yayınları, 70 sayfa

Konuşma diliyle, basit ve anlaşılır bir şekilde yazılan metin, zaman zaman devrik cümlelerle karmaşık bir hâle gelse de kitabın genelinde okuru rahatsız etmiyor. Bu ince elenip sık dokunan araştırmanın yanı sıra dinozorların fiziksel özelliklerini zengin, gözalıcı bir şekilde yansıtan çizimlere de değinmeden olmaz. Burak Dak'ın çizimlerindeki minimalliğin ve renk dengesinin gerçekçiliğe bu denli başarılı bir şekilde hizmet etmesi, okura görsel bir şölen sunuyor diyebiliriz.

Biz insanlar henüz iki milyon yıldır dünyadayız, dinozorlar ise 165 milyon yıl yaşamış. Nesillerinin nasıl tükendiği ise henüz bilinmiyor. Dinozorların tahminleriyle bitirelim öyleyse: *"Belki yıldızlardan geldi ölümümüz, gökyüzünden indi. Bir göktaşı ya da kuyruklu yıldız çarptı Dünya'ya. Belki..."* ■

Çizimlerin ifade gücü	★★★★★
Bilgilerin çağdaşlığı ve bilimselliği	★★★★★
Konunun işlenişi	★★★★☆
Grafik tasarım	★★★★★
Baskı kalitesi	★★★★★

Kutup ayısı hakkında söylenmeyenler

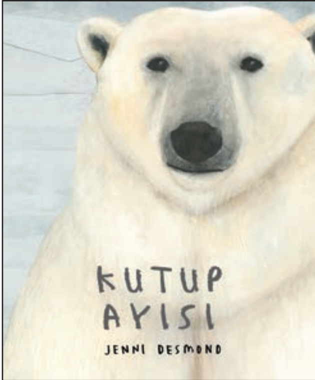
Yazan: Gökçe Gökçeer

Tükenme tehlikesiyle karşı karşıya olan türler arasında ilk sıralarda yer alan kutup ayısı, hakkında yazılanlar kadar yazılmayanlarla da anılacak.

ODTÜ Yayıncılık, Jenni Desmond imzalı dikkat çekici bir seri yayımladı. İlk kitap *Mavi Balina*'dan sonra yayımlanan *Kutup Ayısı*, çocuklara bu türle ilgili geniş kapsamlı bilgiler vermek için güzel bir kaynak. Yakında, fillerle ilgili bir başka kitabın çıkacağı da müjdelenmiş. *Kutup Ayısı*'nın sayfaları arasında gezinirken, bu akıllı ve muazzam hayvanların hayata nasıl başladıklarını, avlanma şekillerini, yaşam koşullarını ve haklarında başka birçok bilgiyi öğrenmek mümkün. Çizimler ise müthiş! Maurice Sendak'ın eserleri üzerine çalışmalar yapan Jenni Desmond; suluboya, akrilik, kurşun kalem ve pastel kullanarak ortaya çıkarmış, okuru büyüleyici bir maceraya sürükleyen bu çizimlerini.

Kutup Ayısı
Jenni Desmond
Türkçeleştiren: Yağmur Buğdaycı
ODTÜ Yayıncılık, 48 sayfa

Soyu tükenen hayvanlar için özel olarak kaleme alınan bu seri, kıymetli bir çabanın ürünü. Ancak iklim değişikliği sebebiyle ciddi bir yaşam mücadelesine girişen kutup ayılarının yaşadıklarına değinilmemesi, bu konunun sadece yazarın notunda kısa bir bölüm olarak geçiştirilmesi, kitabın misyonu düşünüldüğünde kabul etmesi zor bir eksiklik. Anlamakta güçlük çektiğim bir bölüm de şu oldu: Kutup ayılarının genellikle 20-25 yıl yaşadıklarını, ancak hayvanat bahçelerinde zorlu hava koşulları ve beslenmek için çaba harcamadıklarından, burada ömürlerinin 40 yıla kadar uzadığını belirtmiş yazar. Bu, bir çocuk tarafından "olumlu" anlaşılmaya müsait bir ifade. Yazar ve çizer Desmond, ömrünün neredeyse tamamını hayvanat bahçesinde geçiren ve sonunda delirerek hayatını kaybeden zavallı kutup ayısı Arturo'yu hiç duymamış olsa gerek. Çünkü duysaydı, hayvanat bahçelerinin tüm hayvanlar için olduğu kadar kutup ayıları için de esaret ve acı dolu alanlar olduğunu vurgulardı diye düşünüyorum. Dahası; böyle önemli bir çalışmaya soyunan Desmond'ın, esaret altındayken en fazla davranış bozukluğu gösteren türler arasında kutup ayılarının üst sıralarda yer aldığı bilgisini nasıl atlamış olabileceğini pek anlayamıyorum. Artık dünyada sayısız tür hayatta kalma şavaşı verirken, ansiklopedik bilgilerin yanında, güncel ve hayati önem taşıyan kritik bilgilendirmelere, doğru yönlendirmelere de ihtiyaç var. Üstelik en çok çocuklar için! ■

Çizimlerin ifade gücü	★★★★★
Bilgilerin çağdaşlığı ve bilimselliği	★★★☆☆
Konunun işlenişi	★★★☆☆
Grafik tasarım	★★★★☆
Baskı kalitesi	★★★★☆

ÇOCUK KİTAPLIĞI

Geçse de yolumuz bozkırlardan

Fırtınalı bir gecede uyumaya çalıştığınızı düşünün. Duvara düşen gölgelerin hayal gücünüzle işbirliği yaparak size korkunç oyunlar sergilediğini... Ve derken pencerenizin tıklatıldığını...

Yazan: **Sanem Erdem**

Bu Fil Afrika'ya Gitmek İstiyor
Oliver Scherz
Resimleyen: Barbara Scholz
Türkçeleştiren: Selen Akhuy
Kuraldışı Çocuk, 112 sayfa

Oliver Scherz'in yazdığı *Bu Fil Afrika'ya Gitmek İstiyor,* işte böyle bir gecede başlıyor. Anne-babalarının evde olmadığı bir gecede Joscha ve Marie adındaki iki kardeş odalarında uyumaya çalışırken pencereden bir ses gelir. Önce camın hafifçe tıklatan, ardından "İmdat!" diyen birinin sesidir bu. Ama nasıl olur? Odaları çok ama çok yüksektedir. Yoksa bu bir dev midir?

Joscha, tüm korkusuna rağmen ağabeylik edip kapıyı açmaya gider ve karşısında bir fil bulur. İki kardeşin yüreği hayvanat bahçesinden kaçıp kendilerine sığınmış bu filin yardım çağrısına kayıtsız kalamaz. Abuu adlı fil, Afrika'daki ailesine kavuşmak istemektedir. Joscha'nın oyuncak yerküresini çantalarına atıp yola koyulurlar.

Ama güneye, Afrika'ya giden yol çok çetindir. Fillerin yaşadığı bozkırlara varmak için dağları aşıp, karlı yamaçlardan kayıp, denizlerde kaybolmaları ve bu arada türlü türlü hayvanla tanışmaları gerekecektir. Ve sonunda... hikâyenin sonunu anlatıp sizi bekleyen o sürprizli finalin keyfini kaçırmayacağım.

Kuraldışı Çocuk'un yayımladığı *Bu Fil Afrika'ya Gitmek İstiyor,* mesaj kaygısının ağır bastığı kitaplardan sıkılanlar için güzel bir örnek. Zira çocuk edebiyatında sıklıkla kullanılan sevgi, dayanışma gibi temalar ustalıklı bir şekilde hikâyeye yedirilmiş. Hayvanat bahçesinden kaçan Abuu üzerinden hayvanların özgürlüğü de inceden sorgulanıyor. Joscha'nın kız kardeşini koruyup kollaması, korktuğunu ona belli etmemesi, Marie'nin çocuk naifliğiyle sorular sorması metinde doğal bir akış içinde yer alıyor. Hikâyede bahsi geçen coğrafi bölgeler ve hayvanlar da küçük okurların ilgisini çekecektir; bu yüzden çocuklarının bilmedikleri hayvan adları için anne babaların çocukluklarından kalma resimli ansiklopedilerin tozunu almaları gerekebilir.

Joscha'nın başı her sıkıştığında hikâyeler anlatması *Binbir Gece Masalları*'nı hatırlatıyor. O da tıpkı Şehrazat gibi zor durumlardan hikâyeleriyle çıkıyor. Karşılaştıkları yabancı hayvanlar, insanlara özgü bir becerilerini göstermelerini istediğinde Joscha'nın kendisini hikâye anlatma yeteneği sayesinde kanıtlaması hikâye anlatıcılığı geleneğine bir güzelleme mahiyetinde.

Binbir Gece Masalları'nı akla getiren başka bir özellik ise kitapta çerçeve anlatı tekniğinin kullanılması. Hikâye içinde başka bir hikâyeyi içermesiyle çocukların takip edebileceği kadar sade ama sona geldiklerinde onları şaşırtacak kadar ustalıklı bir kurguya sahip. Çocukların okuma alışkanlığı edinme aşamasında böyle kitaplarla tanışmaları, ileride daha karmaşık kurguları zevkle okumalarında faydalı olacaktır. Ayrıca heyecan, eğlence, yerinde ve dozunda bilgi vaat eden kitaplar, çocuklar tarafından çok seviliyor. *Bu Fil Afrika'ya Gitmek İstiyor,* maceralı bir kitap olması nedeniyle de okumayı sevdirip okurları benzer kitaplara yönlendirecektir.

Türkiyeli okurların yeni tanıştığı Oliver Scherz, ülkesi Almanya'da birçok kitabı yayımlanmış, aynı zamanda sinema oyuncusu da olan bir yazar. Çocuk kitapları yazmaya kızı doğduktan sonra başlamış ve yazmaya devam etmekte. Çocukla çocuk olma yeteneğine sahip bir anlatımı var; zira karakterler, yaşlarına uygun davranıp dünyaya saflıkla bakarken çocukluğun en büyük hazinesi olan hayal güçlerini de beceriyle kullanmayı başarıyorlar. Scherz'in diğer kitaplarının da Türkçede yayımlanacağını umuyorum.

Bu Fil Afrika'ya Gitmek İstiyor, her sayfada bulunan Barbara Scholz imzalı basit ama sevimli hatlar taşıyan çizimleriyle metin-resim dengesini sağlıyor. Çizimler size de tanıdık gelecektir, zira Scholz'un fırçası pek çok çocuk kitabını süslüyor. Kitabı Türkçeleştiren Selen Akhuy ise hedef okura hitap eden, çeviri olduğunu hissettirmeyen bir üslup kullanmış.■

Dilin akıcılığı ve açıklığı	★★★★★
Kurgunun özgünlüğü ve tutarlılığı	★★★★★
Çizimlerin ifade gücü	★★★★★
Kapak tasarımı ve baskı kalitesi	★★★★☆
Redaksiyonun titizliği	★★★★★

ÇOCUK KİTAPLIĞI

EVİ BULMAK BAZEN UZUN SÜRER

Morpurgo'nun edebiyat dünyasında en büyük yeri tutan unsur, hep savaş ve savaşın toplum üzerindeki ağır etkileri oldu. Bunda 1943 doğumlu yazarın, savaş yıllarında Londra'da büyümesi de etkin rol oynadı.

Eve Giden Uzun Yol
Michael Morpurgo
Türkçeleştiren: Damla Kellecioğlu
Tudem Yayınları, 136 sayfa

Yazan: **Karin Karakaşlı**

Aidiyet bir ömür süren bir arayış. Hayatın inişli çıkışlı akışında bir yeri yuva bellemek konusunda hepimizin dönem dönem verdiği sınavlar mevcut. Edebiyatın da temel konularından biri olan aidiyet ve yuva özlemi, iş çocuklar olduğunda hayli özenle ele alınması gereken konulardan biri. Küçük kalpleri kırmadan hayatın gerçeklerini anlatmak konusunda ustalığını kanıtlamış yazarlardan Michael Morpurgo, *Eve Giden Uzun Yol*'da bizleri, kendini ait hissedeceği bir yer arayan George'un macerasına ortak ediyor.

Morpurgo kitaplarını Türkçede okurla buluşturan Tudem Yayınlarından, Damla Kellecioğlu'nun çevirisiyle çıkan *Eve Giden Uzun Yol,* yetimhanede yaşayan ve yaz tatillerini farklı koruyucu ailelerin yanında geçiren on iki yaşındaki George'un sosyal hizmetler görevlisi Bayan Thomas eşliğinde yeni ailesi Dyer'lara gidişiyle başlıyor. İçine kapanık bir çocuk olan ve diğer ailelerin yanında aradığı sıcaklığı bulamayan George, hiç istemeyerek gittiği bu evde yaşıtı Tom ve kızkardeşi Storm ile tanışır. Özellikle babasına yaz tatilinde yardım etmek zorunda olan Tom başta olmak üzere, evin her bireyinin hayatı ağır koşullu ve sorumluluk talep eden çiftlik hayatının telaşıyla doludur. Bir yanlış anlaşılma üzerine bu evden de gece vakti gizlice ayrılmaya karar eden George, âni bir sel felaketi üzerine kendisini bir anda ailenin parçası olmuş, hayvanları kurtarırken bulur. Belli ki bu sefer iletişim kurmaktan ve yakınlaşmaktan kaçınamayacaktır.

Diğer kitaplarında da olduğu üzere doğaya ve onun zorlu koşullarına bu romanında da ağırlıklı olarak yer veren Morpurgo, çiftlik evini de

adeta gizli bir kitap kahramanına dönüştürmüş. Bu çiftlik evinin en önemli özelliği, paylaşım ve emeğe dayalı bir aile hayatının var olması. Ortak çalışmayla dönüşen ilişkiler, sadece George için değil, anne Bayan Dyer'in sık sık araya girmesini gerektiren Tom ve Bay Dyer arasındaki gergin baba-oğul ilişkisi açısından da belirleyici.

ZOR KONULARIN YAZARI

2003 yılında İngiliz Çocuk Edebiyatı Elçisi seçilen Michael Morpurgo, Türkçede de pek çok kitabı yayınlanmış bir yazar. Çocukların ve gençlerin dayanıklılık gücünü iyi bildiği görülen Morpurgo, steril hayatlar yerine, atlatılması gereken badireleri anlatmayı tercih ediyor. Tudem Modern Klasikler çerçevesinde yayınlanan başyapıtı *Savaş Atı*'nda I. Dünya Savaşı yıllarını Joey adında bir atın ağzından aktaran Morpugo, Joey ile evin oğlu Albert arasında ördüğü dostlukla kalplere kazınmıştı. Uzun yıllar Broadway ve West End sahnelerinde tiyatro oyunu olarak sergilenen *Savaş Atı,* 2011'de Steven Spielberg tarafından beyazperdeye de uyarlanmıştı. Ülkesi İngiltere dışında, Fransa, Almanya, ABD dâhil pek çok ülkede en saygın çocuk edebiyatı ödüllerine layık görülen Morpurgo'nun başta *Savaş Atı* olmak üzere pek çok eseri müzikal, radyo oyunu, sinema, televizyon, tiyatro ve bale gibi farklı alanlara uyarlandı.

Yazarın Türkçedeki diğer kitapları olan ve kendi öz büyükannesinin hayat serüveninden esinlenerek yazdığı *Ay'a Kulak Ver, Balinalar Geldiğinde,* modern bir Robinson Crusoe hikâyesi olarak kabul edilen *Issız Adanın Kralı, Kayıp Zamanlar, Kelebek Aslanı, Tekboynuzlara İnanıyorum* ve *Satranç Şampiyonu;* hayata tutunmaya çalışan kişilikleri, hayvanlarla çocukların dostluğu, buruk aile ilişkileri, ayrılık ve kavuşma gibi konularla dikkati çekti.

SAVAŞLA BÜYÜK BİR ÖDEŞME

Morpurgo'nun edebiyat dünyasında en büyük yeri tutan unsursa hep savaş ve savaşın toplum üzerindeki ağır etkileri oldu. Bunda 1943 doğumlu yazarın, savaş yıllarında Londra'da büyümesi de etkin rol oynadı. Öğretmenlik yaparken yazar olmaya karar veren Morpurgo, Ocak 2014 tarihli bir makalesinde şöyle seslenmişti: *"I. Dünya Savaşı'nın yüzüncü yıl dönümü olan bugün ölenleri hiç şüphesiz şükranla anmalı ama asla savaşı yüceltmemeliyiz. Gelin önümüzdeki dört yıl boyunca her Kasım ayında buluşarak ölenlerin anısına kırmızı ve beyaz gelincikleri yan yana takalım. Onlara bağlılığımızı sunarak bu dünyayı özgürlük ve barışın bir arada hüküm sürebildiği bir yer hâline getirelim."*

İkinci Dünya Savaşı'na giden biyolojik babası aktör Tony Van Bridge'i ancak on dokuz yaşında tanıyan, okul yıllarında zorlanan Morpurgo, bu kişisel hikâyeleri edebiyatı ile harmanlayarak sahiciliği ile okuru vuran eserler ortaya koydu. *Eve Giden Uzun Yol*'daki çarpıcı doğa sahneleri ve hayvanlarla ilişkilerde de hiç şüphesiz şehirli çocukların doğal hayatla tanışması için 1976'da eşiyle birlikte kurdukları taşradaki hayır kuruluşu çiftliklerdeki deneyimlerin payı büyük.

Yazarın anlatımının belirleyici özelliklerinden biri her seferinde başkahramanla okur arasında kurmayı başardığı yakınlık. Dayanışmanın kıymetini anımsatan *Eve Giden Uzun Yol* da kalbimize işleyen George karakteriyle buna iyi bir örnek. Hele de çiftlik dönüşü yetimhane duvarına oturmuş düşündükleri bellekten kolay kolay silinmeyecek: *"İnsanın sabırsızlıkla beklediği bir şey olması rahatsız ediciydi. Daha önce başka evlerden, başka tatillerden döndüğünde, odasına, kendi kitaplarına ve duvarına kavuşmak ona yeterdi. Duyduğu tek özlem yurda dönüş özlemi olurdu. Oysa şimdi her şey değişmişti."*

Yazarın da derinden hissettirdiği üzere ev, aslında insanlarla kurduğumuz bağın ta kendisi. Sevgi ve emekle yoğrulan, umutla beslenen ve hayat boyu süregiden bir mücadele. George da bütün bu açılardan bize hep eşlik edebilecek bir karakter. Onunla tanışmak hepimizin ruhuna iyi gelecek.■

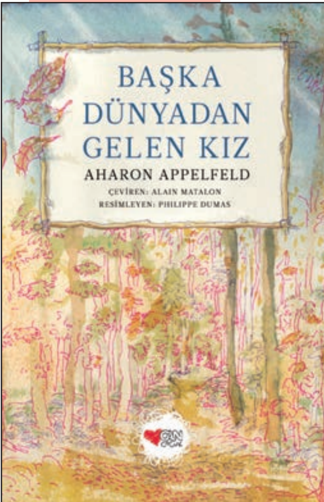
Dilin akıcılığı ve açıklığı	★★★★★
Kurgunun özgünlüğü ve tutarlılığı	★★★★☆
Kahramanların işlenişi	★★★★★
Grafik tasarım ve baskı kalitesi	★★★★☆
Redaksiyonun titizliği	★★★★★

Unutma/ma sızısı

"Thomas, biliyorsun insanlar Yahudileri sevmez."

Yazan: **Alev Karakartal**

Başka Dünyadan Gelen Kız
Aharon Appelfeld
Resimleyen: Philippe Dumas
Türkçeleştiren: Alain Matalon
Can Çocuk, 160 sayfa

1932 yılında, dönemin Romanya'sının –şimdinin Ukrayna'sının– Bukovina bölgesinde, bir komünde doğdu. 1941'de dokuz yaşındayken, Nazi Almanya'sıyla işbirliği yapan Rumen ordusu, Sovyet işgali altındaki memleketini geri aldı ve annesi öldürüldü. Babasıyla birlikte sürüldüğü Transdinyester'deki toplama kampından tek başına kaçtı ve üç yıl boyunca saklandı. Üç yılın sonunda, kendilerini kurtaran Sovyet ordusuna aşçı olarak katıldı. 1946'da, İsrail'in bağımsızlığından iki yıl önce Filistin'e göç etti. 1948 Filistin-İsrail savaşına katıldı. Babasının adını Yahudi Ajansı listesinde bulup, onunla 20 yıl sonra yeniden bir araya geldi. Soykırım ve kişisel olarak yaşadığı acılar yüzünden anadili olan Almancada ne konuşmak ne de yazmak istedi. Yeni vatanında öğrendiği İbranice dilinde önce kısa öyküler yazmaya başladı, sonra romanlar...

Hakkındaki değerlendirmelerde, soykırımdan kurtulup da yazabilenlerin birçoğunun, yaşadıklarına ilişkin otobiyografik "hesaplaşmalar"dan hareket etmesine karşın, onun olayların gerçekçi tasvirini sunmadığına vurgu yapılıyor. Metaforik bir şekilde yorumlanabilecek kısa öyküler, kişisel deneyimleri yerine bazen doğrudan soykırıma bile değinmeden, onunla ilişkilenmeden, biraz

da Eski Ahit'in diline özenerek yazdığı açık, net, kısa cümlelerden oluşan edebi metinleri, ayırıcı özelliği olarak belirtiliyor.

Bahse konu kişi, Aharon Appelfeld. İbranicenin tanınmış kalemlerinden, eserleri dünyanın çeşitli dillerine çevrilmiş, pek çok önemli edebiyat ödülünün sahibi yazar. Elimizdeki kitabı ise 2013'te ilk basımı yapılan ve bu yıl Can Yayınları tarafından Türkçeye kazandırılan *Başka Dünyadan Gelen Kız*. Nazi Almanya'sının kasıp kavurduğu bir dünyada Yahudi olmanın anlamını, Getto'yu, kaçıp saklanışını ve Kızıl Ordu'nun gelip onları kurtarmasını bekleyişini kitabın kahramanları Adam ve Thomas üzerinden anlattığı hikâyesinde de aynen söylendiği gibi yapıyor. Fazlasıyla trajik bir durumu, daha da dramatize etmeden, "kısa cümleler, özlü ve özerk" anlatımlarla, bir zamanlar toplama kampından kaçtığı yaşlardaki iki çocuğun saf ancak farkındalık sahibi gözlerinden bakarak hikâye ediyor. Bir otobiyografi değil *Başka Dünyadan Gelen Kız*. Ama hemen tüm kitapları gibi, biyografik öğeleri çokça taşıyan, temelini çocukluğuna atıp üzerine hikâye inşa eden edebi bir eser.

"Bir şeyler hatırlıyorum, ama fazla değil," diyor zaten son röportajlarından birinde. *"Bu yüzden kurgu yazıyorum, çünkü anılarımın zayıf olduğunu ve kalanını hayal gücüyle doldurmam gerektiğini anladım."* Ailesinin, halkının ve bizzat kendinin uğradığı mezalim, sonrasında Siyonizm taraftarlığı ve hayatının sonlarına doğru hissettiği sorgulama ihtiyacı, bu "unutkanlığın" yaşla o kadar da ilgisi olmadığını hissettirse de bilenler biliyor, insan beyni ve ruhu gerçeğe çırılçıplak hâliyle tahammül edemediğinde, herkesin kendini koruma biçimi, bilince bile çıkamadan meşrebiyle müsemma oluveriyor.

Kitabın kahramanları Adam ve Thomas'ın annelerinin "geri döneceğim" diyerek onları ormana götürüp bıraktıklarında misal. Gerçek hayatta annesi asla dönmeyen Appelfeld, iki kahramanı aracılığıyla hikâye boyunca bu söze tutunurken, gerçekte tanımaya bile fırsat bulamadığı anne figürünü, hayal dünyasının tam ortasında yeniden yaratarak, belli ki "unutma bahçesi"ne dilediği/umduğu kadar kolay dalamıyor.

Tıpkı hikâye, biri miyop olduğu için "yeni şeyleri görmekte" zorlanan ama hemencecik uyuyup rüya görmesini bilen, matematik kurdu, öğretmen anne-baba tarafından realist yetiştirilmiş; diğeri yeni şeyler keşfetmekte yetenekli, doğayla barışık, şikâyet etmeyen, tartışmayan sadece "yapan", dindar iki çocuğun hayatta kalmak üzere ördüğü dayanışma üzerinden okunabilecek heyecanlı bir anlatı olarak akıp giderken, araya sıkıştırılmış küçücük bir cümlenin sayfadan fırlayıp yüzünüze çarpması gibi:

"Thomas, biliyorsun insanlar Yahudileri sevmez."

Öykü asıl olarak Adam ve Thomas'ın mücadelesi, birbirleriyle ve rastladıkları diğer kaçaklarla olan yardımlaşmaları üzerine kuruluyken, kitaba adını verenin bir çiftlikte şans eseri karşılaştıkları, iki çocuk kış bastırıp aç kaldığında onlara gizlice yiyecek götürüp hayatta kalmalarını sağlayan okul arkadaşları Mina'dan mülhem oluşu ise hayli enteresan bir seçim. Bu mucizevi yardımın yazarın zihin dehlizlerinde saklı anılarda bir karşılığı olmalı diye düşünüyor insan ister istemez. Aksi takdirde küçük kızın "başka bir dünyadan geldiğine", bir beden değil, ruh olduğuna dair Adam'ın saptamalarından başka bir iz göremeyişimizi açıklamak zorlu bir mesai isteyebilirdi ama Appelfeld, buna kitapta değilse de konuşmalarında, kendi dünya görüşüne göre açıklama getiriyor: *"Bazı gerçekler akla karşı koyar. Tesadüfler... Buna inanmak için dindar biri olmanız gerekiyor."*

İnandığı ve ifade ettiği üzere, içinde bol bol dini göndermeler bulunan, Tanrı inancına kalın çizgilerle vurgu yapan, 10 yaşındaki çocukların ağzından çıkan "ağır" cümlelerin başına ya da sonuna iliştirilen "bir yetişkinmiş gibi" uyarısıyla art arda sıralandığı, okurun ve/veya eleştirmenin kafasını karıştıran bir roman *Başka Dünyadan Gelen Kız*. Dilini, kahramanların resmedilişini, mesajlarını sevebilir ya da hiç hoşlanmayabilirsiniz. Ama hikâyenin kendisine bigâne kalmanız, pek kolay olmayacaktır. Sanatçı Philippe Dumas'ın suluboya tekniğiyle hayat verdiği desenler ise istenilen etkiyi başarıyla yansıtmış.

Yayınevinin kitabın basımına, sayfalarından kapağına kadar bir hayli özendiği de belli. Bu yılın başında hayatını kaybeden yazarı tanımak için, iyi bir fırsat olabilir. ■

Dilin akıcılığı ve açıklığı	★★★★★
Kurgunun özgünlüğü ve tutarlılığı	★★★☆☆
Çizimlerin ifade gücü	★★★★☆
Kapak tasarımı ve baskı kalitesi	★★★★★
Redaksiyonun titizliği	★★★★☆

ÇOCUK KİTAPLIĞI

Sen özgür seçimden ne anlıyorsun, Çiko?

Yazan: **Suzan Geridönmez**

Sirklerdeki hayvan eziyetinin faili insanken, sopayla korkutulan bir köpeğe "istediğini seçmekte özgürsün" demek...

İz bırakan, zihni en azından bir süre meşgul eden hikâyeler vardır. Bizi olağanüstü ya da sıradan karakterlerle tanıştıran, iç dünyalarına kapı aralayan... İster onların gündelik uğraşlarına ister heyecanlı maceralarına katılalım, bizi insana has davranış ve duygularla yüzleştiren... Başkasında kendimizi bulduğumuz, yabancıyı tanış kılan, içimize işlemeyi başaran hikâyelerden söz ediyorum.

Ya da tersi... Çünkü yukardaki aslında, bende etki bırakmayan bir kitap hakkındaki değerlendirme yazımın girişi.

Çiko'nun Seçimi
Füsun Çetinel
Resimleyen: Maria Brzozowska
Günışığı Kitaplığı, 120 sayfa

Füsun Çetinel'in kaleme aldığı *Çiko'nun Seçimi*, iki kız kardeşten küçük olanının gözünden yazılmış. Bayan Mükemmel lakabını taktığı ablasının gerek derslerinde çok başarılı olması gerek hayvan hakları konusunda sürekli vaaz vermesi Selen'in sinirini bozuyor. Çünkü ablası her fırsatta sirklerde hayvanlara eziyet edildiğinden dem vursa da Selen'in en büyük hayali sirk okuluna gitmek. Ünlü İtalyan Sirki'nin veda gösterisini kaçırmaya da hiç niyeti yok. Sonunda ablasının itirazlarına rağmen, kaptan babasını, onu doğum gününde arkadaşı Cemo ile birlikte sirke götürmeye ikna etmeyi başarıyor. Yanlarına, babanın İtalya'da sokakta başıboş gezerken bulup son gemi seyahatinde eve getirdiği küçük köpek Çiko'yu da alıyorlar. Ama Çiko nedense sirk ortamından hiç hoşlanmıyor. Sadece o mu? Sirk çadırlarının kurulu olduğu alanda biraz gezinip bazı sahnelere şahit olan Selen de şüpheye kapılıyor. Yoksa ablası haklı mı? Burada hayvanlar kötü muameleye mi maruz kalıyor?

Sirk gerçekliğinin ayırdına varan Selen, onu Çiko'dan neredeyse ayrılmak zorunda bırakan gelişmelerle yüzyüze kalıyor. Sonunda karar Çiko'ya bırakılıyor, köpekçik de geçmişte parçası olduğu sirki değil yeni yuvasını seçiyor.

Böyle özetleyince hikâye kulağa ne kadar da tatlı geliyor. Sonuçta bir özetten kimse derinlik beklemiyor. Peki, akıcı bir dille yazılmış, sebzeli küfürler eden kaptan babaya, köpeğe "mendebur" diyen Safinaz anneanneye, iki kız kardeşe ayrı ayrı sesler vermeyi başaran kitabın kendisi derinliğe sahip mi? Ne yazık ki hayır. Kurguda belli bir ağırlığa sahip kardeş çekişmesi bir-iki sözlü atışmayla resmediliyor. İki kızın gerçekte neyi paylaşamadığına (bu sıkça evden uzak kalan babanın ilgisi olabilirdi mesela) ilişkin bir ipucu yakalayamadığımızdan kardeş kıskançlığı iki kıza yakıştırıldığı için yakalarına asılan bir

etiket kadar etki bırakıyor. Kitabın en dikkat çekici karakteri kuşkusuz ki baba. Sebzeli argo kullanması, denizde olmadığında onu "kara tutması" özelliklerinin başında geliyor. Peki, bu ilginç görüntünün altında nasıl bir insan saklanıyor? Korkuları, hayalleri, dertleri var mı? Bu sorulara yanıt verilmiyor. Selen'in sirk merakının kaynağına ilişkin de pek az şey öğreniyoruz. Tıpkı orta sınıfa mensup bir çocuğun en iyi arkadaşının apartman görevlisinin oğlu olmasının nedenlerinin havada asılı kalması gibi. Bu dostluğu doğuran, besleyen ve onu olması gerektiği gibi dünyanın en doğal olgusuna dönüştüren zeminden yoksun anlatı. Bu yüzden de Cemo, üzerinden belli duyarlılıklar ifade edebilmek için Selen'le zoraki arkadaşlık ettirilen bir figüran görünümü çiziyor. Selen'in tüm üst sınıf iticiliğiyle "Hasan Efendi Amca" diye çağırdığı Cemo'nun babasıysa, oğlanların modacı olmasına katlanamayan, enseye tokat şaplatan çağdışı cahil rolünü üstleniyor. Kitabın en büyük falsosu da burada. Selen her fırsatta Cemo'nun babasının cinsiyetçi fikirlerine burun kıvırırken kendi babasının annesine yolculuklarından hediye olarak getirdiği "yanmayan tava", "robot elektrik süpürgesi" ve "kendi kendini bileyen bıçak"ı nedense gayet normal karşılıyor. Babayı kara tutunca (yani canı sıkılınca) tam bir maço gibi önüne çıkan her şeyi tekmelemesini de yadırgamıyor. Aksine paşa babanın gönlünü hoş etmek için herkes seferber oluyor. Selen ve ablası şirinlik yapıyor, anneanne börek kızartıyor, anneyse Türk kahvesi pişiriyor.

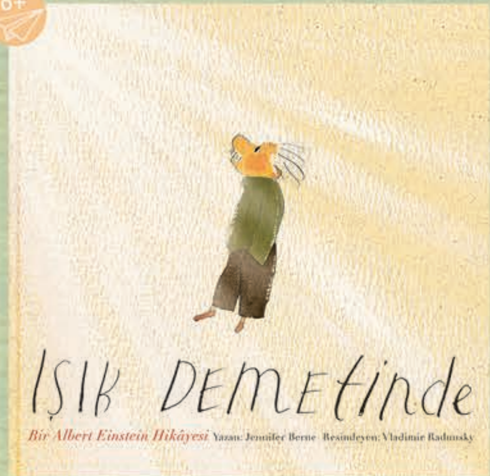
Kısacası toplumsal duyarlılıklar hikâyeye yamanmış ve eklektik duruyor. Buna sirklerdeki hayvan eziyetine karşı gösterilen hassasiyet de dâhil. Sorunun kaynağı insanken, çözümü sopayla korkutulan bir köpeğin seçimine bırakmak ne kadar doğru? Sonuçta Çiko, kitaptaki diğerleri gibi klişe özelliklere sahip yüzeysel bir karakter olmasaydı pekâlâ yanlış bir "tercih" yapabilirdi...

Ne yazık ki Maria Brzozowska'nın karakteristik çizimleri de siyah beyaz ve kitap boyutundan kaynaklı epey küçük kullanıldıklarından hikâyeye atmosfer ve renk katmayı başaramıyor.■

Dilin akıcılığı ve açıklığı	★★★★☆
Kurgunun özgünlüğü	★★★☆☆
Karakterlerin işlenişi	★★★☆☆
Çizimlerin ifade gücü	★★★☆☆

6+

ÇİZGİ ROMAN

"Zamanların en iyisiydi, zamanların en kötüsüydü..."

"Hem akıl çağıydı hem aptallık."

Yazan: **Mehmet Erkurt**

Charles Dickens'ın *İki Şehrin Hikâyesi* adlı romanı, başlıktaki cümleyle başlar. Şöyle de devam eder: *"Hem akıl çağıydı hem aptallık."* Herkes, içinde yaşadığı çağ için bunları söyleyebilir. Her çağ, içinde bu zıtlığı barındırır. Ama bu alıntıyı, yazıya konu olan *İlmekler*'in vurucu kısımlarından birinde okumanın anlamı bambaşka. Çünkü zamanın en kötü biçimde vücuda geldiği anlardan biriyle daha önce yapamadığınız ölçüde yüzleştiğinizde, elinizde ya da içinizde hâlâ o en iyiyi de tutabildiğinizi hatırlamak istersiniz. Size eyleme gücünü o "en iyi" verir.

İlmekler, Montreal doğumlu İngiliz yazar çizer, aktivist Kate Evans'ın elinden çıkmış bir çizgi-belgesel. Başka ödüllerin yanı sıra, Orwell Kitap Ödülü'nü kazanan (2018) ilk grafik roman olma özelliğine sahip bir başyapıt. Adında da belirtildiği üzere, mülteci krizinden bir kesit niteliğinde.

İlmekler: Mülteci Krizinden Bir Kesit
Kate Evans
Türkçeleştiren: Damla Kellecioğlu
Desen Yayınları, 178 sayfa

Bu anlatının özellikle gençler ve yetişkinler için yazılıp resimlendiğini hatırlayalım. Çünkü çocuğu bu kitapla baş başa bırakmak, eşlik etmeniz gereken bir yığın soruyla bir anda karşılaşmanıza yol açacaktır. Bu sorulara hazırlanmanın yolu, önce bu kitabı bizzat okumanız ve düşünmenizden geçiyor. Çünkü sonrasında sizi, kendinizle zor saatler bekleyecek.

Evans bu kitapta, Fransa'nın kuzey sınırında, İngiltere'ye en yakın şehirlerden biri olan Calais'deki mülteci kampında, Ekim 2015-Mart 2016 tarihleri arasında yaşananları anlatıyor. 1999'dan beri İngiltere'ye geçiş yapmak isteyen mültecilerin belirsiz bir bekleyiş içinde hayata tutunmaya çalıştığı liman şehri Calais, Avrupa'da yaşanan mülteci krizinin de simgelerinden biri. Evans resim ve anlatım yeteneğini bu kitapta gazetecilikle birleştiriyor. Calais ve Dunkerque kamplarına düzenlediği üç kısa ziyaretin ardından, yaşadığı deneyimi farklı tekniklerle kurguladığı bir anlatıya çeviriyor. Gözümüzü, Evans'ın tanıklığında ve anlatımında, İnsan Hakları İzleme Örgütü'nün "cehennem gibi yaşamak" ifadesiyle tanımladığı bir mülteci kampına çeviriyoruz.

Anlatının sayfalarında ilerledikçe ruhunuzun çekildiğini, çenenizi kilitleyen bir öfkenin sizi ele geçirdiğini hissediyorsunuz. Beyaz insan tüm merhametsizliğiyle bu kez kameranın önünde, kitlelere yeni "politikalardan" ve "önlemlerden" söz ederken, onun eli olmaya giyinmiş bir grup Robocop, polis unvanıyla insanları dövüyor, kovuyor, taciz ediyor, mahrum ediyor, hor görüyor... kendince "görevini" yapıyor. O sırada siz hayatınıza nasıl devam edebildiğinizi anla-

mamanın ve yarın, birkaç saat sonra, hatta birazdan kaldığınız yerden devam edecek olmanın ikilemi, ikiyüzlülüğü içinde kendinize yabancılaşıyor, bütünlüğünüzden soğuyorsunuz.

Kate Evans *İlmekler'*de meseleyi pek çok yönlüyle, dâhil olan bütün aktörleri de katarak ele alıyor. Mülteciler sadece geçmişleri ve özlemleriyle değil, bedenleri ve mahrumiyetleriyle, yoksunlukları ve umutlarıyla, kayıpları ve metanetleriyle varlar. Siyasilere ve insanın en rezil türlerinden birine, "insan kaçakçılarına" rağmen var olmaya çalışıyorlar. Yiyeceğe, asgari şartlara, güvenliğe, sohbete ihtiyaç duyuyorlar. Burada devreye Evans ve gönüllüler giriyor. Ortaya hümanizme övgü niteliğinde, şablon bir kahramanlık anlatısı değil, içtenlikle kaleme alınmış bir günce çıkıyor. Evans ne kendini abartıyor ne de yaptıklarını. Durduğu yerin bilinciyle, örgütlü çalışmanın ve desteğin neleri değiştirebileceğini, neler yaratabileceğini, hatta yoktan neleri var edebileceğini, olanı da dönüştürebileceğini somutlukla ifade ediyor. Bir aktivistin dikkat etmesi gereken detaylar, anlatının ritmine uygun bir biçimde sıralanıyor.

Değişim de kitapta çarpıcı bir şekilde gözler önüne seriliyor. Eşsüremli anlatıma, artsüremli anlatım eşlik ediyor ve mülteci kampında birkaç haftanın ne anlama geldiğini, hızın ve yavaşlığın nasıl bir arada var olduğunu içimiz titreyerek izliyoruz. Derken, telefon ekranlarından günün yorumları akıyor ve hem mülteciler hem de gönüllüler hakkında ahkâm kesen, yaşanan trajediyi ülke sınırlarının dışına itip saptıran siyasilerin ve köşe yazarlarının Avrupa merkezci cümleleri düşüyor tek tek. Gönüllüler kendi kültürlerindeki ikiyüzlülüğe, fütursuz konformizme tanık olmak zorunda kalıyorlar. Bu arada çocuklar hızla büyümeye zorlanırken, ergenlik bambaşka bir öfkeyle yoğruluyor.

İlmekler, vakit kaybetmeden okumamız gereken bir kitap. Bir insanlık gerçeğini berraklıkla görmemize, kendimizi bu gerçekliğe göre konumlamamıza olduğu kadar, son derece can alıcı bir şeye daha yardımcı olacak: Bu gerçeği çocukla nasıl konuşacağımızın yolunu çizmeye. Ve bu konuda kaybedecek vakit yok. Çünkü gidişatı siyasilerin kararlarına bırakırsak, tek bir gerçekle karşılaşacağız: "Bunların hepsi... gidecek."■

Çizimlerin ifade gücü	★★★★★
Anlatım ve kurgu	★★★★★
Grafik tasarım	★★★★★
Baskı kalitesi	★★★★★
Çeviri ve redaksiyonun titizliği	★★★★★

ÜÇ SİHİRLİ İNCİ KİME DÜŞER?

Yazan: **Melek Özlem Sezer**

İç kapakları, kitabın yazarı Sezai Ozan Zeybek'in çocukları Azade ve Ahmet Aziz resimlemiş. Öyle yakışmışlar ki kitaba ve öyle sevimli bir ruh katmışlar ki insanın bu iç kapakları öpesi geliyor.

Epeydir tartışılan bir emeğin adaletli değerlendirilmesi sorunu: Kitap kapaklarında yazar ve ressam isimlerinin punto oranı ne olmalı? Öyle ya kimi kitaplarda resim yalnızca renk katıyor, kimilerinde metne destek oluyor kimilerinde ise resmin işlevi o kadar güçlü ki onlar artık ortak kitap olarak anılmayı hak ediyor.

Ben de görsel emeğe adalet için, *Üç Sihirli İnci* hakkında yazmaya önce resimlerden başlamak istedim. Bunun da çok hoş bir nedeni var. İç kapakları, kitabın yazarı Sezai Ozan Zeybek'in çocukları Azade ve Ahmet Aziz resimlemiş. Öyle yakışmışlar ki kitaba ve öyle sevimli bir ruh katmışlar ki insanın bu iç kapakları öpesi geliyor. Aynı şekilde kitabın görsel başarısında Esra Uygun'un estetik fırçasının hakkını da -punto dâhil- vermek gerek.

Üç Sihirli İnci
Sezai Ozan Zeybek
Resimleyen: Esra Uygun
Nito Kitap, 40 sayfa

Klasik bir masal şablonu üzerine oturan *Üç Sihirli İnci,* ömrünün sonlarına yaklaştığının bilincinde olan taş ustasının, sırlarını devredeceği bir çırak aramasını konu ediniyor. Usta hiçbir adayı beğenmiyor, sonunda sıska bir kızda karar kılıyor. Sınav üç sihirli inciyi bulmak: Biri yağmuru dindiren, diğeri rüzgârı durduran, sonuncusu ateşi söndüren. Usta, kızı yolculuğunda ona yardımcı olacak bir evliyaya yönlendiriyor. Kız maceralı yolculuğunda önce onu bataklıktan geçirecek yılana, ardından dağı aşıracak kanatlı ata ve buzdan okyanustan geçirecek ejderhaya rastlıyor. Yılanın derdi yağmurdan, atın rüzgârdan, ejderhanın ise ateşten yoksun kalmak. Hepsi de kızdan bunları evliyaya sormasını istiyor. Sonunda vardığı kara ormanda herhâlde söz edilen evliya o olsa gerek ki koca meşe ona üç soru sorma hakkı tanıyor. O da bu hakkı Karun gibi zengin olabileceği sorular yerine arkadaşlarının soruları için harcıyor. Onların arzularına kavuşmalarını engelleyenin; ejderhanın boğazına, atın kanadına ve yılanın kuyruğuna takılmış taşlar olduğu ortaya çıkıyor. Taşların içinde ise sihirli inciler var.

Böylece kız sınavı geçiyor ya usta ve evliyanın sınavı eksik kalıyor bence. Neden devanın nerde olduğunu bildikleri hâlde, bu hayvanları (bir gün hikâyelerini kurmak için işe yarasın diye) dert içinde bırakmışlar? ■

Çizimlerin ifade gücü	★★★★★
Grafik tasarım ve baskı kalitesi	★★★★★
Dilin edebi tadı	★★★★½
Hedef kitleye uygunluk	★★★★☆
Editoryal çalışma	★★★☆☆

GÖLGE

"Bir katmanda yaratıcı ve sanatçı Suzy Lee'yken, diğer katmanda yaratıcı ve sanatçı, eserdeki çocuk."

Yazan: Çağla Vera Kılıçaslan

Neredeyse hiçbir söze ihtiyaç duymadan, sadece resimlemeyle anlatılan bu hikâye, küçük bir kız çocuğunun, gayet sıradan eşyaları büyülü bir dünyanın parçaları olarak gördüğü oyununu anlatıyor. Çocuğun fantezi dünyasını, eşyaların yere düşen gölgeleriyle gösteren sanatçı, eserine çocuk kitaplarında görmeye çok alışık olmadığımız bir tekniği yani "stencil"i taşımış.

Stencil tekniğinin, uygulandığı yerde bıraktığı doku ve bitiş hatlarının geçişliliği, desenlerin sınırlarına doğru siyahın sertliğini kırmış. Gölgenin karalığının keskin bir şekilde kesilmemiş olması ise gölgenin akışkanlığını, hareket hâlindeliğini ve sürekli form değiştiriyor olmasını çok güçlü bir şekilde yansıtmış. Ana karakterin kendi kendine kurduğu oyunun gerçekleştiği yerde, nesnelerin neredeyse mimari çizim sayılabilecek etkide resmedilmiş olması, mekânın reel dünyayı gösteriyor olma etkisini pekiştirmiş. Bu desenler gerçeklik etkisini artırırken, kahraman seçiminde tercih, Suzy Lee'nin elinden çıkma bir karakter olduğunu hemen belli eden, çok az çizgiyle çözülmüş ancak sanatçının çocukların hâl ve tavırlarını çok iyi bir şekilde gözlemlediğini belli eden bir kız çocuğundan yana kullanılmış.

Gölge
Suzy Lee
Türkçeleştiren: Sima Özkan
Meav Yayıncılık, 40 sayfa

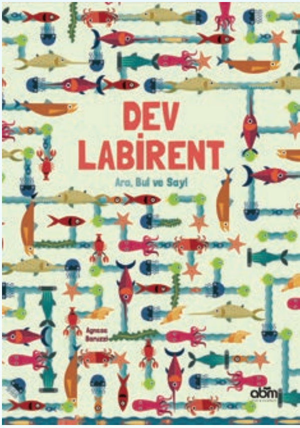
Kitabın okunuş yönünün soldan sağa değil de yukarıdan aşağıya doğru olması, gerçek ve hayali dünyaların etkisini arttırmış. Mekânda gerçekleşenin, zemine yansıyan gölgesinden ayrılmazlığı izleyen gözün bakış yönü yukarıdan aşağıya doğru ayarlanarak çözülmüş.

Eserin görsel kurgusu siyah, sarı ve kâğıdın beyazlığından oluşan, oldukça sade bir renk skalası ile kotarılmış. Sanatçının çizimleri, kitaba, yer yer bir sayfadan taşıp diğer sayfa uzanan dinamik şekillerde yerleşmişler.

Ancak belki de en önemli detay, kitabın iki anlatıcıya sahip olması. Bir katmanda yaratıcı ve sanatçı Suzy Lee'nin kendisiyken, diğer katmanda yaratıcı ve sanatçı, eserdeki çocuk.■

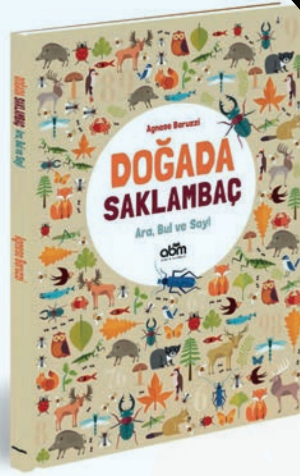
Çizimlerin ifade gücü	★★★★★
Öykünün özgünlüğü	★★★★★
Grafik tasarım	★★★★★
Hedef kitleye uygunluk	★★★★★
Baskı kalitesi	★★★★★

Tatil Hiç Bu Kadar Eğlenceli Olmamıştı!

Dev Labirent

Bu kez dev labirentlerin içinde kaybolacaksın. Çıkış yolunu ararken bulduklarını saymayı unutma!

Doğada Saklambaç

Doğada Saklambaç ile doğada keşif yaparken aynı zamanda arayın, bulun ve sayın!

İsim Şehir Hayvan Bitki Eşya

Bu kitabı tamamlamak için sizin yaratıcılığınıza ihtiyacımız var!

Boya ve Tasarla

Boya ve Tasarla ile el becerilerinizi kullanarak hayal gücünüzün kapılarını aralayın!

HER KİTAPTA YENİ BİR SEN

abm yayınevi   abm çocuk & ilk gençlik

Beysan Sanayi Sitesi, Birlik Cad. Acar Binası No: 26
Haramidere, Beylikdüzü/İSTANBUL Tel:(0212) 422 18 00(pbx)
Fax: (0212) 422 18 04 www.abmyayinevi.com.tr / info@bilgiacar.com

 @abmyayinevi @abmyayinlari

GİDERSEN BANA DA BİR DENGİNİ YOLLA...*

Yazan: **Deniz Poyraz**

En saf hâliyle aşkın, en onulmaz yanıyla hicranın çocuk dünyasındaki karşılığı nedir, merak edenler için güzel bir eser *Uçuk Kaçık Loretta.*

Uçuk Kaçık Loretta
Chiristine Nöstlinger
Resimleyen: Trixi Schneefuss
Türkçeleştiren: Ecem Mahiroğlu
Nemesis Kitap, 96 sayfa

Uçuk Kaçık Loretta, günümüzün sevilen çocuk ve gençlik edebiyatçılarından biri olan Avusturyalı yazar Christine Nöstlinger'in kitabı. Yazarın çocuk edebiyatına getirdiği eleştirel-sosyal tutum ve "anti-terbiyeci" bakış açısı, Nemesis Kitap etiketiyle raflarda yerini alan bu romanda da etkisini hissettiriyor. Orta hâlli aile çocuklarının gündelik yaşamlarının ele alındığı kitabı Ecem Mahiroğlu çevirisiyle okuyoruz.

Roman dümdüz, dar, her iki tarafında ağaçlar barındıran bir sokakta, minik ön bahçesi olan müstakil evlerde ve evlerin arkasındaki çok daha küçük bahçelerde geçiyor. Beyaz kirecin, koyu gri eğimli çatıların ayırdığı bu evleri farklı kılan tek şey belki de kapı numaraları! Bir şeyler alabileceğiniz bir dükkân yok. Lokanta, gazete bayisi, çocuk parkları ve taşıtlar için garaj bile yok. Bunun dışında, kendilerinden küçük olan kimseyle konuşmayan, kibirli, on altı-on yedi yaşlarında aptal ergenlerden oluşan, selamsız sabahsız bir grup var. Eğitim takıntılı, her şeyin en iyisini kendilerinin hak ettiğini düşünen ve çocuklarından da daha iyisini bekleyen orta sınıf ailelerin mahallesi. Yazılı olmayan ama katı kuralların yönettiği tekdüze yaşamların "faunası" bura... Fazladan tek bir kalorinin bile hesabını tutan sağlık-sıhhat takıntılı ama çocuklarını anlamaktan fersah fersah uzak ebeveynlerin küçük, muhafazakâr dünyası. *Uçuk Kaçık Loretta,* başkahramanımız Kel Kafa ile sevgili dostları Kene, Kıvır-

cık ve Dişlek'in gündelik rutinlerini baştan ayağa değiştirecek olan Loretta'nın hikâyesi.

Loretta... Uçuk kaçık, aşırı, havaî... Tespih boncuğu gibi yan yana dizili banliyö evlerinin arasında rengârenk boyalı panayır çadırı o. Sakin sükût yaşamların ortasında ansızın filizlenen yaban çiçeği, ayrıkotu. Mahalledeki çocukların tertip-düzen hastası ailelerini ifrit eden, ayaktakımı üyesi bir ailenin kızı. Hikâyesi de üstüne giydiği tuhaf giysiler kadar acayip. Viyana yakınlarında küçük bir köyde; eski, ucuz ve çarpık bir çiftlik evinde yaşamış uzun süre. Ailesi bir nevi antikacı olduğundan, evlerinde eski malları depolayacakları bir ahırları varmış. Fakat köylük yerde öğretmenler nitelikli değilmiş. Ayrıca okul arkadaşları ona çok kötü davranmışlar. Ailesinin bitpazarında eski eşya sattığını öğrenince onu çingene, göçebe veya hippi olarak adlandırmışlar. Isınmak nedir bilmeyen o köhne çiftlik evi fazla nemli ve yaşlı olduğu için, Loretta sık sık hastalanıyormuş ayrıca. Çiftlik evinin sahibi günde üç kere kapıya dayanıp kira sorar olunca da bir gece vakti otobüse atlayıp kaçmışlar köyden. Bu sefer de bir akrabalarının yanına yerleşmişler. Fakat burada da tutunamamışlar, enişteleri korkunç bir şekilde kabalaşarak onlara ait ne varsa; giysiler, ayakkabılar, posterler, teller, radyo, battaniyeler, kitaplar, CD'ler, hepsini kapının önüne koymuş. Bundan sonra kış günü ıssız göletin kıyısında kamp çadırlarında mı kalmamışlar, eski arkadaşlarının yıkık dökük kulübelerine mi taşınmamışlar... Nihayet babasına büyük teyzesinden bir ev ve bir miktar para miras kalmış da azıcık bellerini doğrultmuşlar. O ev de işte, Kel Kafa ve arkadaşlarına komşu olacağı ve böylece birçok hayata dokunacağı evmiş.

Kimse âşık olacağı kişiyi seçemez. Böyle şeyler siz ister kabul edin ister etmeyin, bir anda başınıza gelir. Eğer kader sizi âşık ettiyse, buna karşı çaresizsinizdir, engel olmak için yapabileceğiniz bir şey kalmamıştır artık. Yine de yakınlarınızda oturan birine, bir komşu kızına âşık olduysanız şanslı sayılırsınız. Çünkü o her zaman bitişiğinizdeki evde oturuyor olacaktır ve özlem duymak zorunda kalmayacaksınızdır... Peki ya aşk acısı denen şeyle başa çıkılır mı? "Bir acıya komşu" Kel Kafa, aklı bir karış havada komşu kızının peşi sıra memleketi bir uçtan öbür uca dolaşır mı bu genç yaşta, okudukça göreceğiz.

Öte yandan, gerek sayfa tasarımı gerek dilin açık ve anlaşılır oluşu, romanın bir çırpıda okunmasına yardımcı oluyor. Kurgunun roman kahramanlarının iç dünyası kadar karmaşık olmaması da ortalama hacimde bir kitaptan bekleyeceğimiz niteliklerden birini böylece karşılamış oluyor. Romana tek tük ama yerli yerinde serpiştirilmiş abartısız vinyetler, imgeleri görsel olarak canlandırmamızı sağlarken metnin ifade gücüne de katkıda bulunuyor. Özellikle hem kapak tasarımında hem de romanın iç sayfalarında kullanılan sıra sıra dizili ev çizimleri oldukça sempatik, romanın ruhuyla bütünleşiyor. Özellikle sonlara doğru göze çarpan ve redaksiyonda gözden kaçmış olduğunu düşündüren birkaç ufak tefek hatayı saymazsak, kitap fiziksel olarak da göze hoş geliyor.

Ne diyordu Vladimir Nabokov, yirminci yüzyılın en büyük romanları arasında sayılabilecek o kitabın girişinde: *"Sabahları ayağında çorabının teki, bir elli boyu ile Lo idi, sadece Lo. Ayağında bol gündelik pantolonu ile Lola."* Şöyle tamamlayalım biz de: "Omzuna kadar inen salkım saçak kahverengi saçları, küçücük burnu, büyük gözleri, kepçe kulakları ve uzun boynu ile Loretta!" Nöstlinger'in Loretta'sı, hem isminin fonetiğiyle hem giyim kuşamındaki sallapatilikle, ayrıca yaşına göre iri ve orantısız vücut ölçüleriyle Nabokov'un *Lolita*'sını andırıyor.

En saf hâliyle aşkın, en onulmaz yanıyla hicranın çocuk dünyasındaki karşılığı nedir, merak edenler için güzel bir eser *Uçuk Kaçık Loretta*. Hem genç okurlar hem yetişkinler için.■

* *Jehan Barbur*

Dilin açıklığı ve akıcılığı	★★★★★
Kurgunun özgünlüğü ve tutarlılığı	★★★★☆
Çizimlerin ifade gücü	★★★★☆
Kapak tasarımı ve baskı kalitesi	★★★★☆
Redaksiyonun titizliği	★★★★☆

ÇOCUK KİTAPLIĞI

Gerçekten süper kahraman nasıl olunur?

Yazan: **Emel Altay**

Bazen hayatınız kökünden değişebilir. Kendini süper kahraman sanan 12 yaşında bir çocuk, bu değişimle birlikte asıl süper kahramanlığın duvarlara tırmanmak ya da uçmak olmadığını, ihtiyacı olana gönülden yardım etmek olduğunu öğrenir. *Koş Kurtar,* zorluklarla, dayanışmayla, dostlukla, mücadeleyle ve yardım edebilmenin, özverili olmanın güzellikleriyle örülmüş bir büyüme hikâyesi.

Koş Kurtar
Toprak Işık
Resimleyen: Ege Karadayı
Altın Kitaplar, 124 sayfa

Lüks bir site içerisindeki evlerinde konforla büyüyen iki kardeş; Naz ve Kuzey. Her yıl güneyde 5 yıldızlı bir otelde tatil yapıyorlar, canları ne isterse satın alıyorlar, hatta ailecek Amerika'ya gidip çılgınlar gibi alışveriş yapmışlıkları da var. Kuzey'e göre gayet zenginler, anne babasına sorarsan daha çok çalışıp daha iyi yerlere gelinmeli. Çocuklarına en iyi okulları kazanmalarını, dahası arkadaşlarını da yüksek seviyeden seçmelerini tembihliyorlar sürekli. Hayalci ve yaramaz Kuzey'le, çalışkan Naz'ın üzerine çok da kafa yormadıkları düzenli hayat, bir gün anne Buket Hanım'ın gözyaşlarıyla açıkladığı iflas haberiyle bozuluyor. Artık lüks eve, eşyalara, arabaya ve şehre veda vakti. *Koş Kurtar,* hemen başlarda bizi alıştıkları hayata mecburen veda eden iki çocuğun tepkileriyle tanıştırıyor. Evde kapı pervazlarına, hatta duvarlara tırmanan Kuzey, süper kahraman olduğuna kendisini ikna ettiği için bu haberi anne babası ya da ablası kadar büyük bir yıkım olarak karşılamıyor. Tabii bunda ailenin en küçük bireyi olmasının da payı var. Lise sınavlarına hazırlanan Naz, mutlaka çok iyi eğitim almak istediği için gidecekleri küçük şehirde bunu başaramayacağına dair kaygılarla dolu. Anne Buket Hanım ve baba Berkan Bey ise iflas ettikleri mobilya şirketine sıfırdan başlayıp işleri yeniden yoluna koyma telaşındalar. Herkesin kafası az ya da çok karışmış durumdayken Berkay Bey'in çocukluğunu geçirdiği şehre, babaannelerinin evine geliyorlar. Bundan sonra belirsiz bir süre için burada yaşayacak olmaları iki kardeşi başta şaşırtıyor. Çünkü lüks site içerisindeki evlerine kıyasla burası oldukça özelliksiz bir yer. Apartmanın otomatik kapısı olmamasından asansörün yokluğuna her şeyi yadırgıyorlar önce. Yeni evlerinde anne babaları hummalı bir çalışma temposunu sürdürürken Kuzey ve Naz da yeni arkadaşlar edinmeye, sosyalleşmeye gayret gösteriyorlar. Ancak yeni hayatlarında ilk günler pek de kolay

geçmiyor. Sokaklarda koşturmaya ya da ev işlerine yardımcı olmaya alışkın olmayan iki kardeş kendilerini sık sık yere kapaklanmış buluyorlar. Onların bu sakarlıkları mahalledeki yaşıtlarını eğlendiriyor. Neyse ki çocukların hepsi aklı başında ve sevecen oldukları için kısa zamanda sıkı bir dostluk doğuyor aralarında. Naz tam da kendi kafasında, ders çalışmayı seven bir arkadaş ediniyor. Kuzey de tıpkı kendisi gibi enerji dolu, koşturmayı seven, tüm günü mahalledeki toprak sahada geçiren bir grup çocukla dostluk kuruyor.

ESKİ MELODRAMLAR TADINDA...

Kuzey'in arkadaşlık kurduğu çocuk grubunun Özlem Spor adında bir futbol takımı var. Tabii sadece kendi aralarında var olan bir takım bu. Formasız, kramponsuz hatta doğru düzgün bir futbol topları bile olmadan her gün toplaşıp antrenman yaptıkları, diğer mahalledeki takımlarla maçlar ayarladıkları, bir nevi çocuk çetesi gibi bir şey Özlem Spor. Mahallenin yenisi Kuzey'i de aralarına almaları çok uzun sürmüyor. Kuzey de her birinin farklı karakter özellikleri olan bu arkadaş grubuna daha ilk anda ısınıyor. Takımın lideri Buğra, liderin sağ kolu Deniz, bir bacağı aksasa da takımın kaleciliğini başarıyla sürdüren Nihat, fırtına gibi koşan sessiz Tayfun ve upuzun ipince bir çocuk Ferit... Yazın ilk günleri neşeyle sürerken bir gün top sahasında Ferit fenalaşıyor. Bundan sonra eski melodramları andıran bir hikâyeye geçiliyor. Artık çocuklar için arkadaşlarını sağlığına kavuşturma mücadelesi başlıyor. Bu mücadelede ilk başta ellerinden hiçbir şey gelmediği için hüzne ve umutsuzluğa kapılan çocuklar sonra birlikte mücadele ederek, diğer insanları da arkadaşlarına yardımcı olmaya ikna etmenin yollarını arıyorlar. Kitabın ismi büyük bir ipucu vermekle birlikte hikâyeyi bitirdiğinizde kapak resmine bir kez daha bakıp küçük yüreklerin gücünü duyacaksınız.

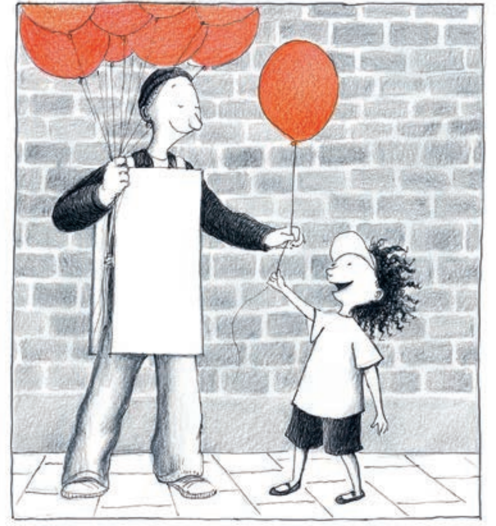
BİR YILA YAYILAN BİR BÜYÜME HİKÂYESİ

Koş Kurtar esasen tipik bir büyüme hikâyesi. Kitap genelde büyük şehirden ayrı geçen bir yaz tatili dönemine sığdırılan bu türdeki büyüme hikâyeleri arasında bir yıllık bir zamana yayılması ve abartılı olaylardan kaçınmasıyla ayrılıyor. Kitabın yazarı Toprak Işık, hikâyesindeki karakterleri kanlı canlı çizmede oldukça başarılı. Kapak ve bölüm başlarındaki çizimler de hikâyenin ruhuna uyacak şekilde naif ve minimal.

Koş Kurtar'ın başında kendisini süper kahraman sanan Kuzey'in, sonlara doğru süper kahramanlık müessesini sorgulaması da ayrıca güzel düşünülmüş bir ayrıntı. Süper kahramanlar adaletsizlikleri çözmüyorlardı ki Kuzey'e göre. Düşmekte olan uçağı kurtarıyorlardı tamam ya da koskoca binaları... *"Ama ya binaların içerisindeki adaletsizlikler?"* diye geçiriyor içinden 12 yaşındaki Kuzey: *"Yoksullar hastalanınca tedavi olabilsinler, çocuklarını okutabilsinler, çalışmak istediklerinde iş bulabilsinler diye onlara yardım eden süper kahramanlar nerelerdeydi?"* Kuzey arkadaşı için orada olanlardan, küçük yaşına rağmen yorgunluğa ve acıya göğüs geren gerçek bir süper kahraman.■

Dilin açıklığı ve akıcılığı	★★★★☆
Kurgunun özgünlüğü ve tutarlılığı	★★★★☆
Çizimlerin ifade gücü	★★★★☆
Kapak tasarımı ve baskı kalitesi	★★★☆☆
Redaksiyonun titizliği	★★★☆☆

Bakış açını değiştir!

Şanslıyım-Şanssızım son derece yalın bir kurguyla son derece derin anlamları sırtına yüklemeyi başarmış bir başyapıt.

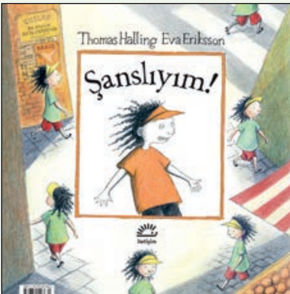
Yazan: **Tülin Kozikoğlu**

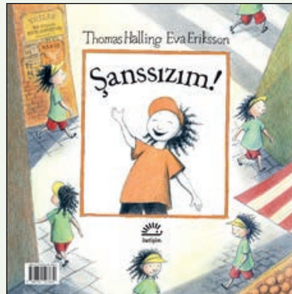
Her ne kadar çoğu kez, bir yazarı efsane yapan yarattığı kahramanı olsa da metni ilginç bir öyküye dönüştürenin, esasen sorun-çözüm ilişkisi olduğu kesin. Sorunları çözmenin çeşit çeşit yolu var. Bazen kahramanın aklıyla, bazen fiziki gücüyle, kimi zaman özel bir yeteneğiyle ya da doğaüstü bir güçle çözülür sorunlar. Ve fakat okurun zihninde ilelebet yer eden eserler çoğunlukla bir bakış açısı değişikliğiyle sorun çözen öykülerdir. Bir yazar, diğer tüm öğeleri sabit tutup sadece kahramanın olaylara bakış açısını değiştirerek sorunu sorun olmaktan çıkarmayı beceriyorsa, okurun kalbindeki "ehil yazar" tahtına oturmayı kuşkusuz hak ediyordur.

Her birimizin, kendi hayat hikâyemizin yazarı olduğunu düşünürsek... Acaba yaşamın karşımıza çıkardığı sorunları çözmek için binbir takla atmadan önce, bakış açımızı değiştirmeyi denesek, hayatımızı pürüzsüz akan bir senaryoya dönüştürmek mümkün olabilir mi?

Şanslıyım-Şanssızım, bakış açısı olgusunu ve bunun yaşamımızda oynadığı rolü ustalıkla anlatan bir kitap. Kitabın alt başlığı "Neler Olmadığının Hikâyesi". Kitabı önce bir kapağından, ardından da diğer kapağından başlayarak okuduğumuzda, güneşli bir günde canı sokağa çıkmak isteyen Amanda›nın, aynı günü iki farklı olaylar zinciriyle yaşamasının iki farklı resmini görüyoruz. Fakat bu sadece dışarıdan bakan gözün, yani okurun gördüğü bir resim. Çünkü her iki senaryoda da "olmayanlar"dan habersiz geziniyor şehrin sokaklarında Amanda. "Olmayanlar" bazen olumlu bazen de olumsuz ihtimaller doğuruyor, fakat Amanda'yı bekleyen son değişmiyor. Her iki senaryoda da evine ulaşıyor, "olmayanlar"dan habersiz, huzurlu bir uykuya dalıyor. Amanda'nın yaşadığı bu güneşli günde "olmayanlar"a dayanarak ona "şanslı" veya "şanssız" etiketini yakıştıran okurdan başkası değil. Çünkü Amanda hayatı geldiği gibi yaşıyor, kaçırdıklarını görmüyor. Ve fakat kitabın yazarı Halling her iki senaryonun da sonunda Amanda'nın tüm bunlardan bi-haber oluşunu ters köşeye yatırınca bir anda "bakış açısı" üzerine esaslı bir yüzleşmeyle baş başa kalıyor okur.

Şanslıyım-Şanssızım son derece yalın bir kurguyla son derece derin anlamları sırtına yüklemeyi başarmış bir başyapıt. Her bireyin hayatını kurgularken kulağına küpe olacak ve zihninde derin izler bırakacak unutulmaz bir metin.■

Şanslıyım-Şanssızım
Thomas Halling • Resimleyen: Eva Eriksson
Türkçeleştiren: Ali Arda • İletişim Yayınları • 48 sayfa

Çizimlerin ifade gücü	★★★★★
Öykünün özgünlüğü	★★★★★
Grafik tasarım	★★★★★
Hedef kitleye uygunluk	★★★★★
Baskı kalitesi	★★★★★

Özgür değiliz!

Özgürlüğün tadını bilen birini asla evcilleştiremezsin!

Yazan: Burcu Arman

Sabah alarmla uyandım. Yaklaşık yedi buçuk civarıydı. Köpeğim ve kendim için her gece yatarken söz verip yapamadığım şeyi yapmaya karar verdim: Kısa bir yürüyüş. Fazla değil, yirmi dakika. Fazla değil, on on beş ağaçlık bir korunun içinden geçerken nefes aldım. Eve döndüm. Ev ahalisinin uyanıp işe gitmeye hazır hâle gelmelerine yardımcı oldum. Bir adam, bir kadın ve bir köpek, bizim gibi milyonlarcası gibi trafiğe daldık... Haftanın diğer dört gününde net, kalan iki gününde belki aynısını yaptığımız gibi... Neden? İçinde bulunduğum şehirde kimse tepeme binmeden -mesela ev sahibi- rahatça yaşayabilmek, hatta o on beş ağaçlık koruda yürümek için bile yapmam gerekeni yapmak için. Amaç diye ardı arkasına sıraladığımız şeylerin arkasında yatan gerçekleri sormadığımız zamanlardayız. Daha iyi bir iş, daha iyi bir araba, kirayı rahat ödemek, krediyi kapatmak, yılın kısıtlı zamanlarında sahip olunan tatil günlerini deniz kenarında geçirmek... Aslında o kadar özgür değiliz ki... Tüm haftanın yorgunluğundan kaçmak için kilometrelerce yol gidip bir deniz kenarında iki nefes oksijen alabildiğimiz için özgür müyüz? Biz değiliz. Ama "o" özgür! Emily Hughes'in kocaman gözlü karakteri kesinlikle özgür. Konuşmayı kargalardan, yemek yemeği ayılardan, eğlenmeyi tilkilerden öğrenen bir kız nasıl özgür olmaz ki? İnsanlara gelince, evet onun düşündüğü gibi kesinlikle her şeyi yanlış yapıyorlar. Tuhaflar. Tıpkı onu ormandan alıp eve gelen aile gibi. Üzerine zorla kıyafetler giydirip saçlarını herkes gibi yapmaya çalıştıkları için resmen tuhaf olmalılar! Mutlu olmak için gereken şey nedir? Evcilleşmemek? *"Çünkü, özgürlüğün tadını bilen birini asla evcilleştiremezsin,"* diyor Hughes.

Özgür
Emily Hughes
Türkçeleştiren: Zeynep Sevde
Taze Kitap, 32 sayfa

Kendimizi kapattığımız dört duvar binaların içinde özgürlük adına birçok şey deniyoruz. Çocuklarımıza daha iyi bir yaşam, biraz daha iyi eğitim, biraz daha farklı bakış açısı... Ama özgürlük? Onlara yaşadıkları dünyanın gerçek anlamıyla nasıl bir yer olduğunu tanıma özgürlüğü veriyor muyuz? Tavuğun gezeni, yumurtanın organiği peşinde koşarken iyi bir şey yaptığımız tatminiyle rahat uyuyor muyuz? Yoksa onlar tavukların peşinde koştukları yumurtladıklarını kendi gözleriyle gördükleri bir dünyada mı özgür olurlardı? ■

Çizimlerin ifade gücü	★★★★★
Öykünün özgünlüğü	★★★☆☆
Grafik tasarım	★★★★★
Baskı kalitesi	★★★★★

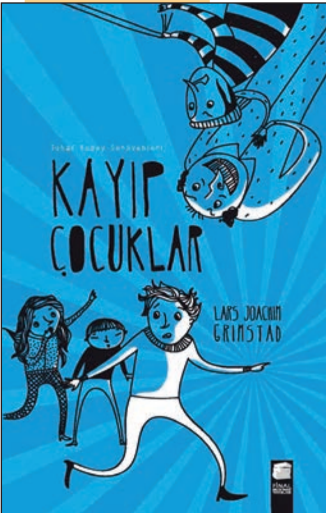
GENÇLİK KİTAPLIĞI

TUHAF BİR KUZEY SERÜVENİ

Yazan: **Gökhan Yavuz Demir**

Kayıp Çocuklar, Norveçli yazar Lars Joachim Grimstad'ın, ülkesinde sevilen *"Tuhaf Kuzey Serüvenleri"* dizisinin ilk kitabı.

Kayıp Çocuklar
Lars Joachim Grimstad
Türkçeleştiren: Ebru Tüzel
Final Kültür Sanat Yayınları, 320 sayfa

Bahar geliyor. Bütün canlılığı ve yeşiliyle doğa, kış uykusundan nihayet uyanıyor. Çiçeklenen erik, elma ve kiraz ağaçlarının altında, tomurcuk veren güllerin ve leylakların kokusu arasında Kocabaş ile güneşleniyoruz. Geçen akşamdan beri komşunun Linda adındaki yavru Çin Aslanı kayıp. Gerçi Kocabaş, olur olmaz her şeye havlayıp sürekli şımaran bu yavrunun kaybolmasından memnun ama yine de kendi bölgesinde ondan habersiz çevrilen gizli işlere bozuluyor. Eh Kangal olmanın raconu bu! Günün bu en dingin saatlerinde gelen kargocuya havlayacak hâli bile olmayan koca kızın bakışları arasında yeni kitabıma kavuşuyorum. "Tuhaf Kuzey Serüvenleri" serisinin ilk cildi *Kayıp Çocuklar.* Yazarı Norveçli Lars Joachim Grimstad. Yoğun kar yağışı altında geçen bu romanı güneşlenerek bahçede okumaya başlıyorum. Yoldan geçen herkese potansiyel yavru köpek hırsızı gibi davranan koca kızım bile güneşe yenik düşüp uyukluyor. Güneşin altında her şey ve herkes geri çekiliyor ve bir tek okuduğum roman her yeri kaplıyor. Artık sadece Finn Popps'un hikâyesi var.

Finn, taksi şoförlüğünden Norveç başbakanlığına hızla yükselen Daha Çok Partisi'nin kurucu genel başkanı babası Teddy Popps, sinir bozucu ağabeyi Bendik ve Kanarya Adaları'na sevdalı babaannesi Linda ile başbakanlık konutunda yaşıyor. Kuzey Borezya diktatörü Kim Il-Seng'in Norveç ziyaretinde babasına sunduğu sürpriz hediyeyle birlikte yeni bir kardeşi daha oluyor: "R"leri söyleyemese de "Kesinlikle 'y'leyi söyleyebili-

yoyum," diye "ısyay" eden Kim Il-Im veya kısaca Kilimim.

Finn, babasının yollardaki tümsekleri gidermek, cips paketlerini hava boşluksuz ağzına kadar cipsle doldurmak ve her Norveç vatandaşına ücretsiz gofret dağıtmak gibi halkın istemediklerini daha az ve istediklerini daha çok vermek vaadiyle kısa süre önce başbakan olmasıyla okul değiştirmek zorunda kalıyor. Onu, sevimsiz ağabeyi Bendik ve Kuzey "Boyezyalı" Kilimim ile beraber yeni okullarına ilk gün şoförleri Bayan Syversen arabayla götürüyor. Daha hemen okulun bahçesinde Koca Jimmy ve onun altına alıp yumruklamaya hazırlandığı Viktor ile karşılaşıyorlar. Viktor'u tanıdıkça daha da sevimsiz bulacak olan Finn, Koca Jimmy'e hak vermeye daha o an başlar. Çünkü Daha Çok Partisi'nin genel başkan yardımcısı olan babası Ernst Kranz kadar Viktor da kibirli ve kendini beğenmiştir. Çok geçmeden sessiz beden eğitimi öğretmeni Bojan, sınıf öğretmeni Gulliksen ve Müdür Eğribel gibi temel karakterlerle ve asıl önemlisi Müdür Eğribel'in duyurduğu bütün ülke çapında düzenlenecek bilgi yarışmasında Finn ve Kilimim ile birlikte yarışacak "Koruma Faktörü 50" takımının üçüncü üyesi Sunniva'yla da bu ilk gün içinde tanışıyoruz.

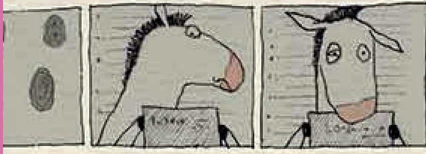
Bu üçlü bir yandan birbirlerini tanımaya çalışır ve diğer yandan da yarışma için hazırlanırken, önce Koca Jimmy'nin şüpheli kayboluşu ve ardından sınıftaki diğer çocukların da birer birer akıl almaz şekilde ortadan yok olmasıyla kendilerini nasıl çözeceklerini bilemedikleri bir olaylar yumağı içinde bulur. Dışarıda kaybolan çocukların, neden ve nasıl kaybolmuş olabileceklerini bulmaya çalışırlarken, içeride de partisinin genel başkan yardımcısı tarafından bir komploya kurban giden Teddy Popps'a başbakanlığı kaybetmemesi için yardımcı olmaya çalışırlar. En zoru ise bütün bu detektifçilik oyunu esnasında bu üçlünün bir de kazanmaları gereken bir bilgi yarışmalarının olmasıdır. Hele ki karşılarındaki rakip takımda kibirli ve sevimsiz Viktor varken.

Sevimli Kilimim'in Kuzey Borezya diktatörü tarafından ajanlık yapması için programlanmış bir android olduğunu, yarışmanın okul finali öncesinde Bayan Syversen ile arkadaşı Maxwell'in, onun kafasını kopardığını görerek dehşet içinde öğrenen Finn ve Sunniva yine de sahneye çıkıp bilgi yarışmasında finale kalırlar. Çocukların birer birer evlerinden yok olup gitmesinin gizeminin altında yer alan Akbaba ve Kasket'le de çok geçmeden başbakanlık konutunda tanışınca sis bulutu yavaş yavaş dağılmaya başlar. Akbaba ve Kasket eve herkesi uyutacak kadar güçlü bir gaz sıktıktan sonra maskeleriyle içeri girip, doğrudan Finn'in yatak odasına giderler. Kayıp arkadaşlarının evlerinde gördüğü solmuş çiçeklerin veya yakınlarından dinlediği "iki sinek rüyası"nın ne anlama geldiğini o anda anlayan Finn, onlara yakalanmamak için çatıda karların içine saklanır. O iki çocuk hırsızından öğrendiği şeyler ise çözülmesi gereken bilmecenin yeni parçalarıdır: Albay ve limandaki Angelica.

Finn, Sunniva ve Kilimim topladıkları delillerle birlikte kayıp vakıaları aydınlatabilecek bu derli toplu çocuk kaçırma hikâyesini Başmüfettiş Malthe'ye anlatırlar. En başından beri şüphelerini hangi yetişkinle paylaşsalar karşılık bulamayan kahramanlarımız, nihayet kendilerini ciddiye alan bir muhatap bulduklarına sevinirler. Acaba hakikaten öyle midir? Çünkü çok geçmeden kaçırılan çocuklar kervanına, ekibin en kıymetli üyesi Sunniva da dahil olur. Finn elini şimdi daha da çabuk tutmalıdır.

Son satırları okuyup kitabın kapağını kapattığımda bu güç bulmaca da çözülüyor. Kocabaş uyanıyor. Sonra bahçeye Daha Çok Oyun Partisi'nin genel başkanı Fıstık giriyor ve kovalamaca başlıyor. Tuhaf bir kuzey serüveniyle beraber hoş bir bahar akşamı da sona eriyor.■

Çevirinin açıklığı ve akıcılığı	★★★★☆
Kurgunun özgünlüğü ve tutarlılığı	★★★★★
Kahramanların işlenişi	★★★★★
Grafik tasarım ve baskı kalitesi	★★★★★
Redaksiyonun titizliği	★★★★☆

Kaçışan çizgiler

Yazan: **Hasret Özdemir**

Şifacıların korkulara, kaybolan çizgilere faydası olamazdı, bu gayet açıktı.*

Gürcistanlı çizer Sofio Kirtadze'nin *Zebra Baba'nın Kayıp Çizgileri* kitabı, bir sabah aynaya bakan Zebra Baba'nın çizgilerinden birinin kaybolduğunu görmesiyle başlıyor. Ancak daha önce kaç çizgisi olduğunu bilmeyen Zebra Baba, kayıp çizgiden bir türlü emin olamıyor ve eşiyle beraber tüm çizgileri sayıp ertesi günü bekliyorlar. Ertesi sabah çizgilerinden birinin daha kaybolduğunu gören Zebra Baba, bu durumu çok dert ediyor ve çareler aramaya başlıyor.

Zebra Baba önce doktora gidiyor. Ancak, doktorun verdiği ilaçlar fayda etmiyor ve rahatsızlığını bir utanç meselesi hâline getiriyor. Sokağa çıkmak istemiyor, rüyasında boyalar ve siyah beyaz çizgiler görmeye başlıyor. Çizgisiz zebra mı olurmuş diye düşünüyor, içleniyor.

Zebra Baba'nın Kayıp Çizgileri
Sofio Kirtadze
Türkçeleştiren: Hazel Bilgen
Yapı Kredi Yayınları, 44 sayfa

Son çare olarak, derdine derman olacağına hiç inanmasa da bir şifacının kapısını çalıyor ve orada tanıştığı Zürafa sayesinde kendi derdini unutuyor, hikâyenin güzelliği ve problemin çözümü de burada başlıyor.

Bu kitabın benim için sorgulattığı durum şu oldu; "Fiziksel özelliklerimizi sevmemiz, onları olduğu gibi kabul etmemiz için bizden daha zor durumda ya da estetik normlara daha az uyan birisiyle karşılaşmamız mı gerekiyor her zaman?" Hayır, elbette böyle olmamalı, sadece sağlıklı olmanın bile çok büyük bir mutluluk sebebi olduğunu çocuklarımıza öğretebilmeliyiz. Kitabın vurgu yaptığı bir başka konu ise kulaktan dolma ilaçlar ve şifacılara itibar etmememiz gerektiği. Hiçbir şey bilimin yerini tutamaz.

Sofio Kirtadze kâğıt üzerine boya kalemleri kullanarak oluşturmuş çizimlerini. Yarattığı birbirinden sevimli hayvan karakterlerinde kullandığı küçük detaylar oldukça ilgi çekici. İç sayfalarda kullandığı pastel renkler ise hikâyeyi olumlu anlamda hafifletmiş. Sadece çocuklar için değil yetişkinler için de harika mesajlar veren bu kitabı okumak hepimize kendimizi sevmemiz ve daha çok içimize yönelmemiz konusunda cesaret verecek.■

*Sofio Kirtadze

Çizimlerin ifade gücü	★★★★★
Öykünün özgünlüğü	★★★★☆
Grafik tasarım	★★★★☆
Baskı kalitesi	★★★★★

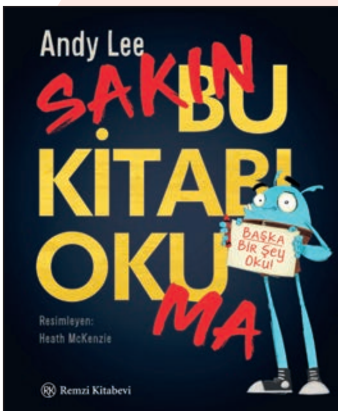
SAKIN bu yazıyı okumayın!

Bu kitap başınızı belaya sokabilir.

Yazan: Sima Özkan

Bir çocuğa "YAPMA" dediğimizde, her neden bahsediyorsak artık, o şeyi yapmadan duramaz o çocuk, değil mi? Nasıl da bayılır buna, delirir adeta... Sakın bu kitabı okuma dersen, kitaplarla arası pek iyi olmayan bir çocuk da olsa, tutamaz kendini aralar sayfalarını. O kitabı okumak için elinden geleni yapar. Peki, bu kitabın içinde, kitabı sayfalarını açmaman için her yolu deneyen mavi bir canavar varsa? Tehditler, rüşvetler, "küserim görürsün"ler... Doğrudan okura seslenen ürkütücü bir durum; sanki kitabın içinden kollar uzanacak okura.

Ben de kitaba kulak asmadım. Bir kitap başımı nasıl belaya sokabilirdi ki! Cüret ettim ve açtım kapağını. Sayfaları da yavaş yavaş çevirdim. Mavi canavarın bir sırrı var. Bu sırrı saklamaya kararlı. Acaba ne olabilir ki? Meraktan çatlatıyor insanı. Ama beni, kitabı okumaktan alıkoyamayınca, büyük silahını kullanıyor. Bir sayfa daha çevirirsen, seni annenle babana şikâyet ederim diye gözümü korkutuyor. Bu gürültülere pabuç bırakacak değilim! İstediğim kitabı okurum ben, çocuklar da okusun!

Sakın Bu Kitabı Okuma
Andy Lee
Resimleyen: Heath McKenzie
Türkçeleştiren: Ömer Erduran
Remzi Kitabevi, 32 Sayfa

Sakın Bu Kitabı Okuma, Avustralya'da iş çıkış saatinde yaptığı radyo programıyla büyük bir dinleyici kitlesine sahip, komedyen Andy Lee'nin ilk kitabı. Andy Lee, bu kitabı kendisi de yazar olan kız kardeşine ve onun eşine sürpriz olarak, minik yeğeninin doğum günü hediyesi olarak yazmış. Sadece bir adet basmayı düşünse de arkadaşı kitabı daha çok basmak istemiş. Kitabı beğenmezsek tüm sorumluluk da o arkadaşındaymış. Kitabın Avustralya'daki büyük satış başarısından sonra, henüz Türkçeye çevrilmese de devamı da gelmiş; *Sakın Bu Kitabı Bir Daha Okuma, Sakın Bu Günlüğü Açma, Çarpım Tablosunu ve Yazmayı ve Hecelemeyi Sakın Öğrenme* diye.

Çocuğa doğrudan seslenen bu kitabı, insanın canı ne istiyorsa onu okuyabileceğini anlatmak için tüm okullara, evlere koymak lazım. Üstelik sesli okumanın müthiş bir oyuna dönüşebileceği bu kitabın sonu da büyük bir sürprizi ya da sırrı saklıyor. Mavi canavarın bir bildiği var ki başka bir şey oku, hatta git televizyon seyret diyor. Bu kitaptan korkan, kendisi olmasın sakın?

Kitabın çevirmeni de büyük bir sır! Sanırım künyede gözden kaçmış. Yoksa Mavi Canavar'ın ta kendisi mi çevirdi kitabı ve buna bin pişman mı diye düşünürken internet yardımıma koştu. ■

Çizimlerin ifade gücü	★★★★★
Öykünün özgünlüğü	★★★★☆
Grafik tasarım	★★★★★
Baskı kalitesi	★★★★★

Yüz elbiseli kız

Okula her gün aynı eskimiş, mavi elbiseyle gelen yoksul bir kızın dolabında yüz elbisesi olabilir miydi ki?

Yazan: Doğan Gündüz

Yüz Elbiseli Kız
Eleanor Estes
Türkçeleştiren: Seniye Pakalın
Resimler Louis Slobodkin'in resimlerinden adapte edilmiştir
Amerikan Bord Neşriyat Dairesi,
İstanbul, 1962, 54 Sayfa

Küçük kız, siyah buklelerini savura savura geldi. Elindeki kitabı öğretmene uzattı ve "Hadi, oku," deyip hemen annesinin kucağına döndü. Öğretmen kitabın kapağını usulca çevirdi. Onu dinlemek için sessizleşen gözlerin önünde, bir an kendini sınıfında, öğrencilerinin karşısındaymış gibi hissetti. Okumaya başladı:

Günlerden pazartesi, Küçük Polonyalı kız Vanda Petronski sırasında yok. Hiç kimse de onun yokluğunun farkında değil, hatta bütün alay ve muzipliklere önayak olan Pegi ve Madlen bile...

Sınıf arkadaşları Pegi ve Madlen'in, arkada sessiz sedası oturan Vanda'yla acımasızca dalga geçtikleri sayfaları okudu. Okudukça kitaba kendini kaptırdı, merakı arttı. Okula her gün aynı eskimiş, mavi elbiseyle gelen yoksul bir kızın dolabında yüz elbisesi olabilir miydi ki? Ama Vanda, her sorulduğunda tam yüz tane elbisesi olduğunu söylüyordu. Hepsi de dolabımda dizili diyordu. Zengin Pegi için bundan güzel eğlence olur mu? Madlen'in canı bu alaylardan sıkılsa da Pegi'ye karşı çıkamıyordu. Pegi, her sabah okulun kapısında, Vanda'ya, diğer çocukların da duyması için sesini yükselterek aynı soruyu soruyordu: "Kaç tane elbisen var Vanda?" Yanıt değişmiyordu: "Yüz tane."

Vanda'nın nasıl yüz tane elbisesinin olduğunun açıklandığı sayfaya gelebilmek için okumasını biraz hızlandırdı. O sırada ortalıkta bir ileri bir geri turlayan sert bakışlı bir kadın, öğretmenin niyetini anlamış gibi,

– *Hepsi resim onların öğretmen hanım, hepsi resim. Vanda çok güzel elbise resimleri çiziyor,* dedi.

Duvar dibindeki bir yatakta uzanmış, can kulağıyla hikâyeyi dinleyen bir başkası sinirlenerek doğruldu:

– *Yine çatladın di mi? Söylemezsen olmaz sanki!*

Ortada dolanan yataktakine döndü:

– *Kızım, söylediysem n'oldu ki? Hepimiz biliyoruz bu hikâyeyi. Kim bilir kaç kez okuduk bukleli yavrumuza.*

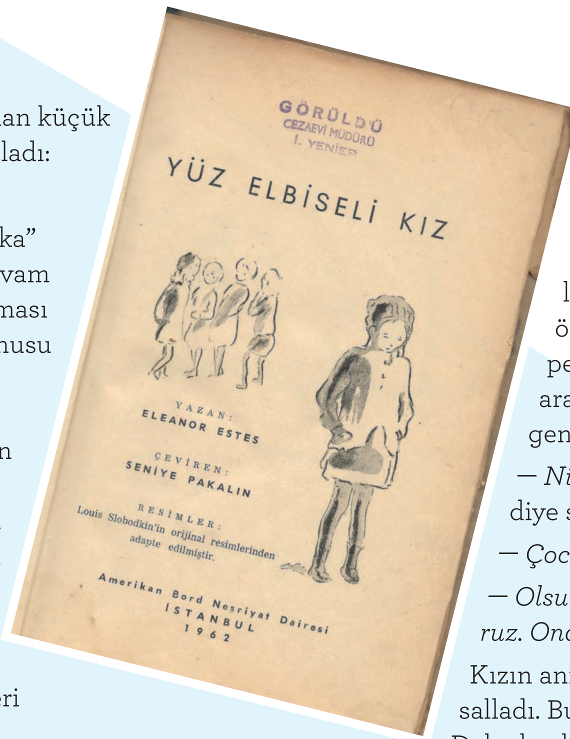
Önündeki boncuklardan tespih dizen yaşlıca bir kadın yataktakinin yeni bir şey söylemesine fırsat vermeden araya girdi. Yakın gözlüklerinin üstünden bakarak:

– *Hanımlar, bıkmadınız mı? Her akşam aynı didişme! Susun da öğretmen hanımı dinleyelim.*

Bu arada hikâyesi yarım kalan küçük kız da ellerini çırpmaya başladı:

— *Oku! Oku! Oku!*

Öğretmen kaldığı "Müsabaka" bölümünden okumasına devam etti. Okulda bir resim yarışması yapılıyordu. Yarışmanın konusu kızlar için elbise, oğlanlar için motor çizmekti. Pegi çok güzel resim yaptığından Madlen yarışmayı onun kazanacağını düşünüyordu. Ama müsabaka günü sınıfa girdiklerinde duvarlara asılı yüz tane birbirinden güzel elbise resmi görünce şaşırıyorlardı. Bu resimleri Vanda yapmıştı.

Küçük kız, Vanda'nın yarışmayı kazandığını duyunca heyecanla annesinin kucağından kalktı. Öğretmenin yanına gidip kitaptaki elbise resimlerini gösterdi.

— *Bak ne kadar güzel elbiseler,* dedi.

Sonra övünerek,

— *Benim de tam yirmi altı elbisem var, ama benimkiler böyle resim değil, hepsi gerçek,* diye ekledi.

Öğretmen sevecen bir şaşkınlıkla önce kıza sonra annesine baktı. Kız buklesine parmağını dolayarak devam etti:

— *Bir tanesi benim, bir tanesi annemin, diğerleri buradaki teyzelerimin. Tam yirmi altı tane elbisem var.*

Öğretmen gülümsedi,

— *Benimki de senin olsun ister misin?* diye sordu.

— İsterim, dedi küçük kız sevinçle. Peşinden, *"hadi, oku,"* dedi sabırsızlıkla.

Öğretmen yeniden okumaya başladığında bir solukta annesinin kucağına yerleşti.

İlerleyen bölümlerde babası, Vanda'yla alay edilmemesi için kızını ve oğlunu alıp bir başka şehre taşınıyordu. Madlen ve Pegi yaptıkları yanlışlığın farkına varıyor, özür dilemek için Vanda'nın evine gitseler de kimseyi bulamıyorlardı. Baş başa verip Vanda'ya mektup yazıp gönderiyor ama bir yanıt alamıyorlardı.

Öğretmeni dikkatle dinleyen küçük kızın heyecanı sayfalar ilerledikçe uykusuna yenik düştü. Bukleleri annesinin göğsüne dayadığı başından yanaklarına döküldü. Bunu fark eden öğretmen bir an susunca önü perdelenmiş bir yatağın perdesi aralandı. Aralıktan saçları ağarmış genç bir kadın başı çıktı:

— *Niye durdunuz, öğretmen hanım?* diye sordu merakla.

— *Çocuk uyudu,* dedi sesini alçaltarak.

— *Olsun, siz yine de okuyun, biz dinliyoruz. Ona da ninni gibi gelir.*

Kızın annesi "haklı" der gibi başını salladı. Bunun üzerine kitabı yeniden açtı. Daha kısık sesle okuduğu bu bölümde, Vanda'dan mektup geliyor ve sınıfta bıraktığı bütün resimlerini arkadaşlarına hediye ettiğini bildiriyordu. Üstelik resimlerin ikisinde Pegi ve Madlen'in yüzleri resmedilmişti. Ne kadar alay etseler de Vanda'nın onları sevdiği belliydi.

Okudukça sayfalar tek tek azaldı, nihayet son sayfaya, buruk bir arkadaşlık hikâyesini anlatan *Yüz Elbiseli Kız*'ın son cümlesine geldi:

Madlen, ... "Elbette tam yüz tane. Hepsi dolapta dizili," diyerek ilerleyen Vanda'yı hatırladıkça gözlerine biriken yaşları sildi.

Öğretmen, son satırın hemen altına vurulmuş mavi mührü bir an yadırgasa da hikâyenin bir parçasıymışçasına onu da okudu.

"GÖRÜLDÜ
CEZAEVİ MÜDÜRÜ"

Kitabı kapattı.

Kitap bitince kucağındaki kızını ranzasına yatırmak için ayağa kalkan kadın, inanmaz gözlerle öğretmene sordu:

— *Öğretmen hanım, siz gerçekten "çocuklar ölmesin," dediğiniz için mi buradasınız?*

— *Evet,* dedi öğretmen duyulur duyulmaz bir sesle.

Evetine karşı koğuşta sertçe kapanan demir bir kapının sesi karıştı. Ardından ortalığa isyankâr bir sessizlik çöktü.■

Hazırlayan: Fuat Altay

ÖDÜLLÜ BULMACA!

Bulmacamızı tamamlayıp alttaki harf dizisini doldurduğunuzda, aradığımız anahtar kelimelere ulaşacaksınız. Çözümü bulan ve **iyikitap@tudem.com** adresine **17 Ağustos 2018** tarihine kadar gönderenler arasında yapacağımız çekiliş sonucuna göre, kazanan bir okurumuza Tudem Kitabevlerinde istediği şekilde kullanabileceği 100 TL. değerinde hediye çeki armağan edeceğiz. İyi eğlenceler!

SOLDAN SAĞA

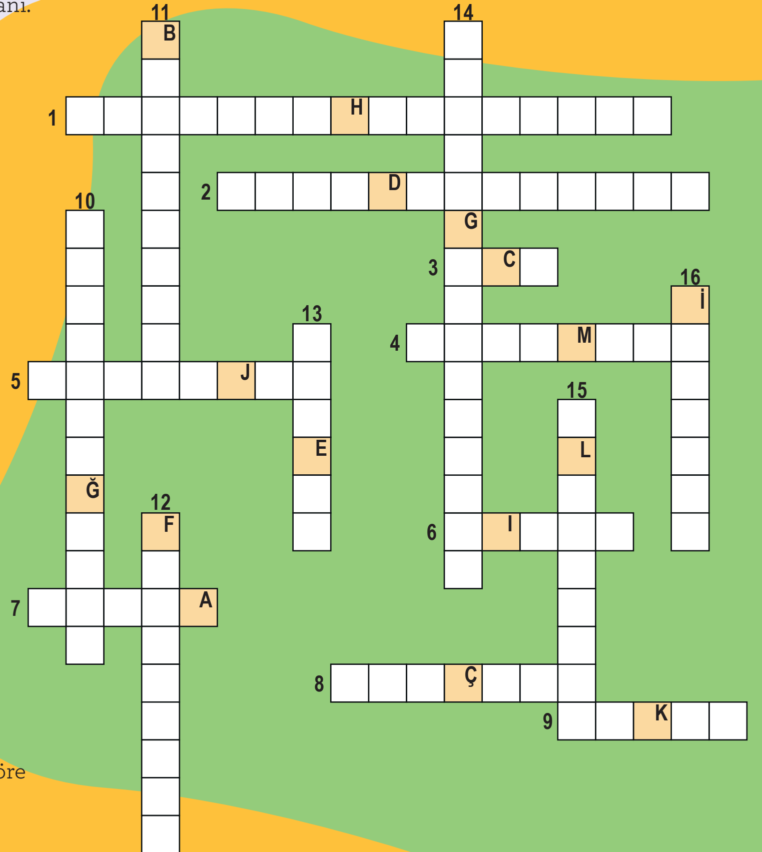
1 Disk Dünya'nın büyük yazarı Terry Pratchett'ın Türkçeye çevrilen son kitabı.
2 Mine Soysal'ın kaleme aldığı gençlik romanı.
3 *Yaşasın Ç Harfi Kardeşliği* kitabının, bir harfle farklı bir insana dönüşen kahramanı.
4 Tosroraman'ın dilimizdeki en yeni hali.
5 Melanie Watt'ın eğlenceli serisinin baş kahramanı.
6 Ayla Çınaroğlu'nun ismi tek kelimelik kitabı.
7 Haziran ayında kutlanan ...... Koruma Haftası.
8 *Nar Alfabesi* ile bildiğimiz şairin soyadı.
9 Dergimizin bu sayısındaki dosya konusu: Çocuk ve Gençlik Kitaplarında .....

YUKARIDAN AŞAĞI

10 *Küçük Kara Balık*'ın genç yaşta kaybettiğimiz en unutulmaz çizeri.
11 Mutlukent'in nesi?
12 Mavisel Yener'in "Sanata İlk Adım Dizisi"ne çizimleriyle renk katan sanatçı.
13 Ödüllü masal yazarı Çiğdem ......
14 Marion Deuchars'ın yazıp resimlediği resimli kitap.
15 Bay Lemoncello'nun son kitabı ne olimpiyatlarıdır?
16 *Güneş Yüklü Masallar* ile bilinen yazarın ismi.

Geçtiğimiz haftanın çözümü ve kazananı:

İyi Kitap'ın geçen sayısında yayımladığımız bulmacayı tamamlayan okurlarımız, **"GÜNEŞ TOPLA BENİM İÇİN"** çözümüne ulaştılar. Doğru yanıtı bulan okuyucularımız arasında yaptığımız çekilişte ise İstanbul'dan Sayın Melis Umut, Tudem Kitabevlerinde kullanmak üzere 100 TL. değerinde hediye çeki kazandı.

Açıklama: Bulmaca tamamlandığında, turuncu renk zemin içinde kalan harfleri, alfabetik sıraya göre dizdiğinizde aradığımız yanıta ulaşacaksınız.

ÇÖZÜM

A	B	C	Ç	D	E	F	G	Ğ	H	I	İ	J	K	L	M

Desen: **Aleksandra Fabia**

Doğan Gündüz'ün kaleminden okurların yüreğini sımsıkı saracak, yalın, içten, biraz da muzip yedi öykü.

Evden, okuldan, pazardan, sokaktan, senden, benden, kısaca yaşamdan süzülen bu öyküler, büyüklerin dünyasında sesini duyurmak, kendini ifade etmek ve anlaşılmak isteyen çocukların elinden tutuyor.

Edebi üslubu Roald Dahl'a benzetilen ve Dahl'ın varisi olarak kabul edilen, şimdilerde İngiltere'nin en sevilen çocuk edebiyatı yazarlarından David Walliams'ın çocuk kitapları bugüne dek 23 milyonu aşkın okura ulaştı ve dünyada 53 dile çevrildi.

Büyükbaba'nın Müthiş Firarı'nı okurken lunaparkta hız trenine binmiş gibi hissedeceksiniz! Bu macera sizi bir yandan güldürüp bir yandan ağlatacak.

Çocuk edebiyatının değerli yazarlarından, eğitim alanındaki çalışmalarıyla da tanınan akademisyen Prof. Dr. Gülçin Alpöge dünyaca ünlü dâhi piyanist İdil Biret'in çocukluk ve gençlik yıllarını çocuklar için anlattı.

İdil Biret'in öyküsü, müziğe olan bağlılığı, tutkudan beslenen çalışkanlığı, insancıllığı ve alçakgönüllülüğü, her yaştan okura kendi olanaklarını tanıyıp hayalleri uğruna çalışmanın ilhamını veriyor.

